

ΒΙΟΣ ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ

ΤΗΣ ΑΠΟ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΟΣΙΩΣ ΛΕΚΗΣΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΗΜΟΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑΙΟΥ (1).

VITA MARIE ÆGYPTIÆ

QUÆ EX MERETRICE ASCETA FACTA EST IN SOLITUDINE JORDANIS.

Ex Ms. Mediceo Regis Christianissimi collato cum Ms. Monachensi Ducis Bavariz, edidit BOLLAND.,
Act. Sanct. April. t. I, Latine p. 76, Græc. app. p. xiii.

PROLOGUS.

α'. Μυστήριον βασιλείας κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα Α τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν ἐνδοξόν· οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῷ Τιμῳίτῃ, μετὰ τὴν παράδοξον τὴν ἐκ τυφλώσεως τῶν ὀφθαλμῶν ἀνάβλεψιν, καὶ μετ' ἐκείνου τοὺς κινδύνους, οὓς διήλθε, καὶ ὡν ἐρρύσθη, δι' ἣν εἶχεν εὐσέβειαν. Καὶ γὰρ τὸ βασιλείας μὴ φυλάττειν μυστήριον, ἐπισφαλὲς καὶ ἀπόλεθρον. Καὶ τὸ σιγᾶν Θεοῦ ἔργα παράδοξα, ψυχῆς φέρει τὸν κίνδυνον. Ὅθεν ἀγῶ φρόνῳ τοῦ σιωπᾶν τὰ θεῖα βαλλόμενος, καὶ τὸν ἐπηρησμένον κίνδυνον τῷ δούλῳ, ὑποφωμένος, ὃς λαβὼν ὑπὸ τοῦ δεσπότου τὸ τάλαντον, εἰς γῆν ἐκεῖνο κατώρυξεν (2), καὶ τὸ δοθὲν εἰς ἐργασίαν ἐκρυψεν ἀπραγμάτευτον· ἐξήγησιν ἱερὰν, ἕως ἡμῶν καταντήσασαν, οὐδαμῶς σιωπήσομαι. Καὶ μοι μηδὲς ἀπιστεῖτω ἄπερ ἀκήκοα γράφοντι, ἢ ἐμὲ τερατεύεσθαι τὸ παράπαν ἡγούμενος, ἢ τοῦ πράγματος τῷ μεγέθει πληττόμενος· ἐμοὶ μὲν γὰρ μὴ γένοιτο καταψεύσασθαι καὶ καπηλεύεσθαι λόγον, ἐν ᾧ Θεοῦ μνημονεύεται (3). Καὶ τὸ σμικρὰ (4) δὲ φρονεῖν καὶ ἀναξία τῆς τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου μεγαλειότητος, καὶ ἀπιστεῖν τοῖς οὕτω λεγομένοις (5), οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλογον· εἰ δὲ τινες εἰσὶν οἱ τῆδε τῇ γραφῇ ἐντυγχάνοντες, καὶ τὸ παράδοξον τοῦ λόγου ὁρῶν καταπληττόμενοι, καὶ πιστεύειν ἐπιχειρῶς οὐκ ἐθέλοντες, κάκεινοις ὡς γένηται Κύριος, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λογίζονται, δυσπαράδεκτα ἡγοῦνται τὰ παραδόξως (6) πως περὶ ἀνθρώπων λεγόμενα. Εἰμι (7) δὲ λοιπὸν ἐπ' αὐτὴν τὴν διήγησιν, πρᾶγμα λέξω ἐν τῇ γενεᾷ τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενον (8). Ὅπερ ἱερὸς ἀνὴρ, τὰ θεῖα λέγειν καὶ πράττειν ἐκπαίδοθεν μεμαθηκώς, ἀφηγησάτο. Ἀλλὰ μὴδὲ τοῦτο πρὸς ἀπιστίαν ἐλκύσῃ τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὸ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ θαῦμα τοιοῦτον ἡγουμένους γενέσθαι ἀδύνατον· ἢ γὰρ χάρις τοῦ Πατρὸς (9) κατὰ γενεὰν εἰς ψυχὰς ὁσίας διαβαίνουσα, φίλους Θεοῦ καὶ προφῆτας κατασκευάζει, καθὼς ἐδίδαξεν ὁ Σολομῶν. Καί τοις λοιποῖς τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἀπαρξάσθαι διηγῆσεως.

1. Secretum regis celare bonum est, opera autem Dei prædicare gloriosum: ita angelus dixit Tobiz post mirabilem illam oculorum excæcatorum illuminationem, easque ærumnas, quas sustinuit, et a quibus ereptus est propter suam pietatem. Etenim non servare arcanum regis, res est noxia et periculosa: Dei autem opera reticere, animam adducit in discrimen. Ego igitur silere divina reformidans, et respiciens sententiam prolatam in servum, qui acceptum domini sui talentum in terra abdidit, et infructuosum reliquit quod ad utilitatem datum erat; sacram narrationem, quæ ad meas usque pervenit aures, non obvolvam silentio. Nemo vero cunctetur adhibere silentium audita scribenti, aut omnino fingere me existimet, rei magnitudine obstupefactus. Absit a me sacrum sermonem, in quo nominandus Deus, interpolare mentiundo. Quod si quibus, parva et incarnati Verbi magnitudinem minus decentia cogitantibus, accidat fidem negare dicendis; eos ergo crediderim contra rationem agere: si qui autem in hanc incidant scriptionem, et facti novitate consternati nolint facile eam recipere, his quoque misericors Dominus sit; quoniam etiam hi humanæ naturæ infirmitatem considerantes, incredibilia æstiment quæcunque ultra captum humanum dicuntur. Nihilominus, aggrediar narrationem, rem dicturus hac nostra ætate factam, prout eam exposuit vir quidam, a puero doctus loqui et agere divina. Rursum autem neque hoc in argumentum diffidentiz adducant aliqui, æstimantes accidere non posse ut hanc nostra ætate ejusmodi fiat quidpiam: nam gratia Patris, per generationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei et prophetas constituit, uti Salomon docet. Tempus porro est sacram illam ordiri narrationem.

CAPUT I.

Sancti Zosimæ vita monastica, accessus ad Jordanem, inventa ab eo Maria.

β'. Ἐγένετο τις ἐν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην μοναστηρίοις ἀνὴρ, βίῳ καὶ λόγῳ κοσμούμενος, ὃς ἐκ σπαργάνων αὐτῶν τοῖς μοναχικοῖς ἀνστράφη ἡθεσὶ τε καὶ

2. Fuit in iis quæ per Palæstinam sunt monasteriis, vir quidam lingua ac vita cultus, atque ab infantia monasticis moribus actionibusque inu-

NOTÆ.

(1) Ms. Bavaricum addit in titulo συγγραφεὶς παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων Vita... scripta a sancto Sophronio archiepiscopo Hierosolymorum.

(2) Ita idem ms. Regium vero κατέκρυψεν, quod non displiceret, nisi immediate post sequeretur ἐκρυψεν.

(3) Idem, et forte melius, τῶν ἱερῶν καταψεύδεσθαι, καὶ καπηλεύειν τὸν λόγον, de rebus sacris mentiri et adulterare sermonem.

(4) Ita melius ex Bavar. quam quod in Regio erat, καὶ τοῖς μικρὰ.

(5) Alias γενομένοις, factis.

(6) Ad verbum, quæ de hominibus quomodocunque mirabiliter dicuntur.

(7) Εἰμι, eo, ingredior: melius quam quod in Bavarico est ἴημι.

(8) Alias, γενέσθαι λεγόμενον, quod factum dicitur.

(9) Ibidem, τοῦ Πνεύματος, Spiritus; et mox κατὰ γενεὰς, secundum generationes et generationes: in Vulgata nostra est, per nationes: ubi hæc dicuntur de Sapientia.

ius, Zosimas nomine, ætate senex. Nemo autem appellationi soli inherens, sermonem mihi existimet esse de eo Zosima, qui circa doctrinam lapsus, minus recte sapuit: alius enim hic, et ille alius; multumque differunt inter se, quamvis nomenclaturam ambio eandem sortiti. Iste Zosimas orthodoxus fuit, qui in uno monasteriorum antiquorum ab initio conversatus, per omne exercitationis genus probatus, et ad omnem virtutem congruenter institutus, totum quidem ordinem in ejusmodi palestra solitum servari custodivit, multa vero et sponte adjecit, volens carnem spiritui subicere. Quod ita ei successit, ut, propter multarum rerum spiritualium experientiam, sæpius ex vicinis aut etiam remotioribus monasteriis ad eum confluerent plures, ipsius doctrina ad perfectionem informandi. Cum autem tantam animarum tractandarum peritiam assecutus esset senex, nunquam remissius egit in meditatione eloquiorum divinarum; sed in-istebat eisdem, seu decumberet strato, sive assurgeret, vel quidpiam manibus operaretur, aut etiam cibum, quando hunc sumere conveniebat, ausciperet. Si vero scire cupis quisilli cibus saperet, is utique qui nunquam consumebatur et nunquam ei deerat, psallere incessanter et sacras Scripturas animo ruminare. Quin etiam dicunt aliqui, divinis sæpe dignatum visionibus, mente ipsius coelitus illuminata: quemadmodum enim dicit Dominus, semper vigilantis spiritus oculo divinæ illustrationis species contemplabuntur, quicunque carnem suam expurgarint, et viventes sobrie, ejus quod ipsos manet boni arrhas exinde percipient.

3. Dicebat autem ipse de se Zosimas, quod ab ulnis, ut sic loquar, paternis in monasterium istud datus, per annos quinquaginta tres in monastico cursu perseveravit: postea vero vexari, ut inquietabat, cœpit cogitationibus quibusdam, quasi jam esset perfectus in omnibus, nec alienæ instructionis ullatenus indigens. Sic enim, ut dixit, secum ipse diserebat; putasne, in terra est monachus, qui prodesse mihi possit, meque docere aliquod exercitationis genus novum, quod necdum novi et ipso opere non sum expertus? aut erit in eremo philosophantium quispiam, qui me vel cognitione vel actione præcedat? Hæc cogitante senex, supervenit quidam, et dixit ei: O Zosima, bene tu quidem, et quomodo homini est possibile certavisti, bene monasticum percurristi stadium: verum inter homines nemo est qui perfectum se possit dicere: sed plus quam assecutus est ei superest consequendum, quamvis nos id ignoremus. Ut igitur seias ipse, quam multæ sint aliæ viæ quæ ad salutem ducant; egredere de terra tua et de cognatione tua, et de domo patris tui, quemadmodum venerabilis patriarcha Abraham et veni in monasterium quod situm est prope Jordanem fluvium.

4. His auditis, exurgens continuo senex et mandato obediens, exiit e monasterio, in quo ab adolescentia manserat; veniensque ad Jordanem inter flumina sanctissimum, ab eo qui se vocarat deducitur ad monasterium, in quo esse eum volebat Domi-

A πρίμασι· Ζωσιμᾶς ἦν ὄνομα τοῦτω τῷ γέροντι. Καὶ μὴ τις τῇ ἐπωνυμίᾳ (10), νομισάτω με ἐκείνων λέγειν τὸν Ζωσιμᾶν, τὸν ἐν δόγμασι ποτὲ διαβληθέντα ὡς ἑτερόδοξον· ἄλλος γὰρ οὗτος, καὶ ἄλλος ἐκεῖνος, καὶ πολὺ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τὸ διάφορον, εἰ καὶ μίαν ἐκέκτηντο τὴν προσηγορίαν ἀμφοτέροι. Οὗτος τοίνυν ὁ Ζωσιμᾶς ὀρθόδοξος, ὃς ἐμόναζεν ἀρχῇθεν ἐν τινι τῶν πάλαι μοναστηρίων, πᾶν εἶδος (11) ἀσκήσεως μετερχόμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐγκράτειαν (12) γενόμενος ἐπιτήδειος· πάντα μὲν γὰρ κακὸν ἀπραδεδομένον ὑπὸ τῶν (13) πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαίστραν παιδοτριθεσάντων ἐφύλαττεν, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς προτεπενώθηεν οἰκοθεν, ὑποτάξαι ζητῶν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι. Καὶ γὰρ τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτεν· οὕτω γὰρ ἦν ὁ γέρον [ἐπίσημος] περὶ τὸ πνευματικόν, ὡς πολλοὺς (14) πολλὰκις τῶν ἐγγύθεν μοναστηρίων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν μακρὴν ἀπέχοντων, φοιτᾶν πρὸς αὐτὸν, καὶ πρὸς ἐγκράτειαν ὑπὸ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας τυποῦσθαι [καὶ κανονίζεσθαι]. Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων περὶ τὸ πρακτικὸν εἶδος ὁ γέρον, οὐδὲ τῆς μελέτης τῶν βιβλίων Λογίων ποτὲ παρημέλησεν· ἀλλὰ καὶ κοιταζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐν χειρὶ κρατῶν τὸ ἐργόχειρον, ὄθεν τὴν τροφὴν ἐπορίετο (15). Εἰ δὲ θέλεις μαθεῖν τῆς τροφῆς, ἥς ἐκεῖνος ἐγεύετο, ἐν ἔργον εἶχεν ἐκεῖνος ἀσίγητον, μηδέ ποτε δαπανώμενον, τὸ ψάλλειν διὰ πάντος, καὶ μελέτην αἰεὶ ποιεῖσθαι τῶν ἱερῶν Λογίων (16). Πολλὰκις γοῦν φασὶ τινες καὶ θείας δόξας ἀξιοῦσθαι τὸν γέροντα θεοθεν αὐτῷ γενναμένης ἐλλάμψεως, καθάπερ ὁ Κύριος εἶπεν, Οἱ τὴν σάρκα δηλαδὴ τὴν ἑαυτῶν ἐκκαθάραντες, καὶ νήροντες· αἱ ἐρηγοροῦσι τῷ τῆς ψυχῆς αὐτῶν θυμῳ, ὁρῶσι θείας ἐλλάμψεως ὁράσεις, ἀβραβῶνας ἐντεῦθεν τοῦ μένους αὐτοῦ καλοῦ κομιζόμενοι.

Γ. Ἐλέγεν οὖν ὁ Ζωσιμᾶς, ἐξ αὐτῶν εἰπεῖν τῶν πατρικῶν (17) ἀγκάλων ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦτω δεδοσθαι, καὶ μέχρι τρίτου καὶ πεντηχοστοῦ ἔτους ἐν αὐτῷ τὸν δρόμον τὸν ἀσκητικὸν ἠνυκίειν (18). Μετὰ δὲ ταῦτα παρενωχλήθη, ὡς ἐρασκεν, ὑπὸ τινων λογισμῶν, ὡς ἄρα (19) τελειούμενος ἐν ἁπασί, τῆς δέουσι διδασκαλίας οὐδαμῶς προσδεόμενος· ταῦτα γὰρ, ὡς ἔλεγεν, καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο. Ἀράγε ἔστιν ἐν τῇ γῇ μοναχός, ὁ δυνάμενος ξένον τι παραδοῦναι μοι, ἢ ὑπελῆσαι με ἰσχυῶν, ὅπερ οὐκ οἶδα, οὐδὲ κείπραχα, εἶδος ἀσκήσεως; ἄρα εὐρίσκειται τῶν ἐν ἐρήμῳ φιλοσυφούντων ἀνὴρ ὃς κατὰ πρόβην ἢ θεωρίαν πρωτεύει μοι; Ταῦτα δὲ λογιζόμενος τοῦ γέροντος, ἐφίσταται τις αὐτῷ καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· Ὁ Ζωσιμᾶ, καλῶς μὲν καὶ ὡς ἦν δυνατόν ἀνθρώπων ἠγωνίσαι, καλῶς δὲ καὶ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον διήνυσαι· πλὴν οὐδεὶς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἔχων τὸ τέλειον, ἀλλὰ μελίων ἐστὶν ὁ ἀγὼν ὁ προκειμένος τοῦ παρωχηκότος ἡδῆ, πᾶν ὑμεῖς οὐ γινώσκετε. Ἰνα γὰρ καὶ αὐτὸς οὖν, πόσαι εἰσὶ καὶ ἄλλαι πρὸς σωτηρίαν ὁδοί, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καθάπερ Ἀβραὰμ ἐκεῖνος ὁ ἐν πατριάρχαις αἰδέσιμος, καὶ δεῦρο εἰς τὸδε τὸ μοναστήριον, τὸ πλησίον Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ διακείμενον.

Δ. Αὐτίκα γοῦν ὁ γέρον, ἀκολουθῶν τῷ κελεύσματι, ἐξῆλθαι τοῦ μοναστηρίου, ἐν ᾧ ἐκπαίδευσεν ἐμόναζε· καὶ καταλαβὼν Ἰορδάνην τὴν ἐν ποταμοῖς ἀγιωτάτον, ὁδηγεῖται ὑπὸ τοῦ κελεύσαντος αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ὁ θεὸς αὐτὸν γενέσθαι παρ-

NOTÆ.

(10) Ms. Bavar. τῇ ὀμωνυμίᾳ, nominis idenitate
(11) Ibidem additur, ὡς οἶόν τε, ut videtur, pro viribus.

(12) Alias, καὶ πρὸς πάσης ἐγκρατείας λόγον, ad omnis continentiæ normam.

(13) In ms. regio omittitur, ὑπὸ τῶν, et solum dicitur πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαίστραν παιδοτριθεσίντα.

(14) Ibidem περὶ τὸ πρακτικόν, nos utrumque interpretando conjunximus.

(15) Ad verbum, unde sibi victum comparabat.

Ms. Bavaricum aliter periodos dividens, hunc formati sensum, καὶ τροφῆς· εἰ δὲ ὄν καλεῖν τροφὴν ἢ ἐκεῖνος ἐγεύετο, μεταλαμβάνων, et cibum (si tamen cibum appellare deceat quem gustabat ille) de more capiens. Unum opus, et.

(16) Idem τὰ ἱερώτατα λόγια.

(17) Idem μητρικῶν, maternis; et melius.

(18) Alias, διανύσαι ὡς οἶόν τε.

(19) Item, ὡς εἴη τετελειούμενος ἐν πᾶσι τῆς ἐρήμου, quasi perfectus esset in omnibus ad eremum, seu eremiticam vitam spectantibus.

εκελεύσατο (20). Κρούσας τοίνυν τῇ χειρὶ τὴν θύραν [τῆς αὐλῆς] ἐντυγχάνει πρῶτον μοναχῷ τῷ τὴν θύραν φυλάττοντι· ἐκεῖνος δὲ αὐτὴν μὲνυει πρὸς τὸν ἡγούμενον· ὁ δὲ τοῦτον δεξάμενος, σχημά τε καὶ ἥθος· εὐλαβείας θεασάμενος, βαλόντα τὴν συνήθη τοῖς μοναχοῖς μετάνοιαν καὶ λαβόντα εὐχὴν, ἡρώτησεν αὐτόν (21)· Πόθεν, ἀδελφε, παραγέγονας, καὶ τίνος ἕνεκα πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἐλήλυθας γέροντας; Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἀπεκρίνατο, τὸ μὲν πόθεν, λέγειν (22) οὐκ ἀναγκαῖόν μοι· ὡφελείας δὲ χάριν, ὦ Πάτερ, ἐλήλυθα· ἀκήκοα γὰρ περὶ ὑμῶν ἔνδοξα (23) καὶ ἀξέπαιστα, δυνάμενα ψυχὴν προσοικειῶσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἡγούμενος, Ὁ Θεός, ἀδελφε, ὁ μόνος ὡμιμένος τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, αὐτὸς καὶ σὺ καὶ ἡμᾶς διδάξει τὰ θεῖα θελήματα, καὶ δειγθήσῃς εἰς τὸ ποιεῖν τὰ προσήκοντα· ἀνθρώπος γὰρ ἀνθρώπων ὡφελῆσαι οὐ δύναται, εἰ μὴ ἕκαστος ἐαυτῷ προσέχοι διαπαντός καὶ νήφοντι τῷ νῷ τὸ δέον ἐργάζοιτο. Θεὸν κεκτημένος τῶν πρακτομένων συλλήπτορα. Πλὴν ἐπείπερ, ὡς ἔφης, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θεάσασθαι ὑμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κεκλήνκεν γέροντας, μένιν μεθ' ἡμῶν εἰπερ τοῦτου παραγέγονας ἕνεκα, καὶ πάντας ἡμᾶς διαθρέψει, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ δοῦς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον (24) ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὰ ἴδια πρὸς ἡμᾶς καλῶν ἐξ ὀνόματος. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἡγουμένου τῷ Ζωσιμᾷ, βαλὼν αὐτὸς μετάνοιαν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν, καὶ ἐπειπὼν, Ἀμήν, ἔμεινεν εἰς αὐτοῦ τὸ μοναστήριον.

ε'. Εἶδε δὲ γέροντας πράξει καὶ θεωρίᾳ ἐκλάμποντας [καὶ τῷ πνεύματι ζέοντες], καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας· ψαλμῶδία γὰρ ἦν ἀκατάπαυστος, στάσιν ἔχουσα παννύχιον· καὶ ἐν χερσὶν εἶχον αἱ τὸ ἐργάζοιτο οὐκ ἐπολιτεύετο, φροντίς πραγμάτων παρ' ἐκείνοις οὐκ ἐχρημάτιζε, πρόσδοσις τε δι' ἑτους ἀριθμούμεναι [τε καὶ συναγόμεναι] καὶ μέριμναι βιωτικοῖς μόθοις ἀρμόδους, οὐδὲ ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἔγνωρίζοντο (25)· ἀλλ' ἐν τῇ [καὶ πρῶτον] καὶ μόνον τὸ σπουδαζόμενον πᾶσι, τὸ ἕκαστον αὐτῶν νεκρὸν εἶναι τῷ σώματι, ὡς ἀπαξ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἄπαντι ἀποθανόντα, καὶ μὴ ὑπάρχοντα. Τροφὴν δὲ εἶχον ἀδάπανον, τὰ θεόπνευστα λόγια· ἐτρεφον δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀναγκαίοις μόνοις, ἄρτι καὶ ὕδατι, ὡς ἕκαστον εἶναι πρὸς τὴν θεῖαν ἀγάπην διάπυρον. Ταῦτα Ζωσιμάς, ὡς εἶπεν, θεώμενος ὡκοδομεῖτο λίαν ἐκπετεινόμενος πρὸς τὰ ἐμπροσθεν, αἱ τε συν-αὐτίων τὸν δρόμον τὸν ἴδιον, καὶ συνεργάτας εὐρὼν καλῶς τὸν θεῖον νεουργοῦντας παράδεισον.

ς'. Ἡμερῶν δὲ διελευσῶν ἱκανῶν, ἤγγισεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἱερὰς νηστείας ἐκτελεῖν Χριστιανοὶ παραδίδονται, προκαθαίρουσι ἐαυτοὺς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ προσκύνησιν. Τῇ δὲ πύλῃ τοῦ μοναστηρίου ἀνοίγομένης μηδέποτε, ἀλλὰ αἱ κεκλεισμένης καὶ ποιούσης τοῖς μοναχοῖς τὴν ἀσκησιν ἀνενόγητόν· οὐδὲ γὰρ ἦν ἀνοίξει, εἰ μὴ πού μοναχὸς διὰ τινος χριστιαν ἀναγκαίαν παρέβαλλεν· ἐρημὸς γὰρ ἦν ὁ τόπος, καὶ τοῖς ἐκ ἐκτὸς τῶν κλεισῶν μοναχοῖς οὐκ ἀνεπίδατος δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἀγνωστος. Κανὼν δὲ τις οὗτος ἐν τῷ μοναστηρίῳ [ἀνωθεν] ἐφυλάττετο, δι' ὃν, οἶμαι, Θεός καὶ Ζωσιμᾶν εἰς ἐκεῖνο· τὸ μοναστήριον ἤγαγεν. Τίς δὲ ὁ κανὼν, καὶ πῶς ἐφυλάττετο, ἔθεν ἐρῶ· Τῇ Κυριακῇ, ἐξ ἧς πρώτη τῶν νηστειῶν ἑβδομάς ὀνομάζεται· εἰσὼθεν, ἐτελείτο δηλαδὴ ἡ θεῖα μυσταγωγία κατὰ τὸ σύνθετος, καὶ τῶν ἀχράντων ἐκείνων ἕκαστος καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, ἐγίνετο μέτοχος· καὶ τροφὴς μικρᾶς, ὡς ἔθος ἦν, μετελάμβανον. Μετὰ τοῦτο συνήγοντο πάντες εἰς τὸ εὐκτήριον, καὶ γενομένης εὐχῆς ἐκτενοῦς καὶ γονυκλισίας ἐφ' ἱκανῶν,

A. nus. Tum manu pulsans ostium, primo in eum incidit monachum cui forium cura demandata erat : hic vero ad hegumenum duxit ; et hegumenus suscipiens eum, vidensque habitu vultuque modesto inclinante sese, ut monachi solent, atque ut pro se oraret postulante, interrogavit et dixit : Unde nobis ades, frater ? aut cuius rei gratia ad nostram venisti humilitatem ? Cui Zosimas : Unde, inquit adsim, nihil opus est dicere ; veni autem profectus spiritualis gratia : audiavi enim de vobis gloriosa et laude digna, quæ possint animam ad intimam Christi Dei nostri familiaritatem adducere. Respondit hegumenus : Deus, qui solus noscit humanam infirmitatem, ipse te, frater, ac nos docebit divinam suam voluntatem, et ad faciendâ quæ convenit diriget. Neque enim homo hominem juvare potest, nisi unusquisque sibi ipsi attendat continue, et mente casta quod justum est operetur, Deum habens arbitrum et susceptorem actionum suarum. Ast quia charitas Dei, ut dicis, impulit te venire, ad nos humiles senes visitandos ; mane nobiscum, siquidem ideo advenisti ; et nos omnes per gratiam spiritus enutriet bonus ille Pastor, qui dedit animam suam pro nostra redemptione, et oves proprias vocat nominatim. Talia loquente hegumeno rursus Zosimas inclinavit se ac benedici petiit, atque respondens, Amen, in illo monasterio mansit.

5. Hic ille senes vidit, et actione et contemplatione eximios, servire Deo : erat enim iis psalmodia indefessa ac statio pernox : quibus in manibus semper operis aliquid, in ore vero psalmus erat. Nullus inter eos otiosus sermo : nulla sollicitudo temporalium ; redditus vero annue numerandi, et curæ secularibus negotiis conjunctæ, apud eos nec nominabantur quidem. Unum autem idemque omnium erat studium, ut quisque ipsorum mortuus esset corpori, quasi mundo et omnibus quæ in mundo sunt simul ac semel defunctus. Esca illis indeficiens erant divina eloquia : corpori vero indulgebantur necessaria duntaxat, panis et aqua ; eo quod singuli maximo erga Deum amore flagrarent. Hæc conspiciens, uti retulit, Zosimas ædificabatur plurimum, ad anteriora semper extendens se et cursum suum accelerans, utpote socios nactus, qui essent in vinea Domini operarii optimi.

6. Diebus porro elapsis plusculis, adfuit tempus quo sacrum jejunium peragi solet a Christianis, præparantibus sese ad divinæ passionis ac resurrectionis venerandæ solemniam. Janua autem monasterii, tanquam reserata sed clausa semper, commoditatem præbebat monachis exercitationis ab interpellatoribus liberæ : neque enim recludi solebat nisi monachorum aliquis necessaria de causa emitti deberet ; et locus omnino desertus, plerisque etiam vicinis monachis non tantum inaccessus, sed etiam ignotus erat : servabatur vero in monasterio regula quædam, cuius gratia, ut ego quidem existimo, Zosimam illuc adduxerat Deus. Quæ vero illa et quomodo servabatur ? Jam nunc dicam. Dominica die, quæ primæ post jejuniorum hebdomadæ nomen tribuit, celebrabantur publice divina ex more mysteria, et communicabat unusquisque incremento ac vivifico sacrificio : tum modico reficiebatur cibo. Post hac collecti in oratorium, facta proluxa oratione et genuflexione multa, osculabantur sese invicem senes, et sigillatim provoluti ad hegumeni

NOTÆ.

(20) Alias, παρεσκευάσατο, ordinaverat, præparaverat.

(21) Item, τούτα, hinc.

(22) Alias, μέγαν, multum, valde, quod minus placet.

(23) Ibidem μέγιστα τε, maximeque.

(24) Ibidem ἀντὶ πολλῶν, pro multis.

(25) Item, οὐδὲ ὀνομάζοντο παρ' αὐτοῖς ἢ ἐγνωρίζοντο, non nominabantur ab ipsis neque cognoscebantur.

pedes, veniam poscebant et benedictionem, quæ illos a certamen præmuniret in viamque deduceret.

7. His peractis, aperiebatur monasterii janua, et consona voce decantabatur psalmus: *Dominus illuminatiomena et salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* et reliqua. Et egrediebantur omnes, unum plerumque vel alterum ad custodiam monasterii relinquentes; non ut custodiret intus reposita (nec enim apud eos erat quod fures auferre possent) sed ne oratorium absque sacro ministerio relinqueretur. Unusquisque vero de annona sibi prospiciebat, ut volebat et poterat: et hic quidem ad corporis necessitatem modicum panem, iste ficus, dactylos alius, alter legumina, aquis macerata efferebat; quidam vero nihil, præter corpus suum eique superinjectam lacernam, sustentaturus se, cum cibum natura posceret, herbis in deserto nascentibus. Regula porro inter eos et lex inviolabilis erat: Nesciat alter de altero quem exercitationis rigorem modumve teneat. Nam transitio Jordane ab invicem longe dividebatur, plenam sectantis solitudinem; ita ut nemo occurreret alteri: quod si quis alium vidisset eminens sibi adversum venire, continuo a recta declinabat via, atque in aliam sese partem convertibat, sibi vivens et Deo, cum jugi psalmodia eoque cibo qui ad manum erat.

πορεύεσθαι, καὶ ἐφ' ἕτερον μέρος ἐγένετο, ἐαυτῷ πενιχέριον γευόμενος.

8. Postquam hunc in modum omnes jejuniis dies ipsis transiissent, revertebantur ad monasterium Dominici præcedente Salvatoris nostri vivificationis a mortuis resurrectionem, cuius profectum cum ramis palmarum celebrare Ecclesia instituit: revertebatur autem unusquisque, referens sui propositum fructum conscientiam propriam, sibi ipsi testantem quomodo esset operatus, et qualium laborum semina messisset: nemo enim præsumebat omnino interrogare alterum, quomodo propositum sibi agonem absolvisset. Talis igitur erat monasterii regula, et sic perfecte complebatur: quia unusquisque eorum in deserto exsistens, sub agoni theta Deo contra seipsam pugnabat, tanquam non quærens placere hominibus, neque ad ostentationem jejunans: quæ enim fiunt hominum causa, ex voluntate ipsis placendi, ea parum admodum facientem juvant, ipsique causa sunt magnæ quandoque calamitatis.

9. Ergo ex consueto monasterii usu, Zosimas quoque eodem tempore Jordanem trajicit, modicum ferens ad usus necessarios commeatum, et ipsum quo erat indutus vestimentum. Ibi, juxta præscriptum regulæ, per eremum oberrans, pro naturæ exigentia definiebat horam sumendi cibi, noctu vero procumbere humi modicum somnum capturus, ubicunque ipsum vespere deprehendisset. Mane factu, iterum accingebatur itinери, contente quidem semper ambulans, desiderium vero habens, ut postea retulit, penetrandi eremum interioriorem, invenientesque in ea commorantem aliquem Patrem, qui ipsum ad id quo aspirabat posset perducere: et ambulabat festinans, ac si contenderet cito pervenire ad illustre publicumque diversorium. Diebus autem viginti itinerando consumptis, cum sexta advenisset hora, tantisper repressit gressum, et versus orientem conversus consuetam persolvit orationem: consueverat enim certis diei temporibus intermittere ambulandi contentionem, et paululum requiescere a labore, atque nunc stando, nunc genu flectendo orare ac psallere.

NOTÆ.

(26) Ita correxi; nec enim commodum sensum videbatur facere, quod in utroque mss. legebatur,

ἡσπάζοντο ἀλλήλους οἱ γέροντες, καὶ τὸν ἡγούμενον, περίπτυσσόμενος ἕκαστος, βάλλων μετάνοιαν. ἤπειτο λαβεῖν εὐχὴν καὶ ἔχειν πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα συναγωνιστὴν καὶ ἐμπειρον.

Ζ'. Τούτων δὲ γενομένων ἡ θύρα τοῦ μοναστηρίου ἠνοίγετο, καὶ ψάλλοντες συμφώνως τὸ, Κύριος φωτισμός μου καὶ Σωτὴρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσομαι; καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ, ἐξήσαν ἀπαντες τοῦ μοναστηρίου. ἓνα τινὰ πολλάκις ἡ δευτερον φύλακα τοῦ μοναστηρίου καταλιμπάνοντες, οὐχ ἵνα φυλάξῃ τὰ ἐνδοθεν ἀποκείμενα (οὐδὲ γὰρ ἦν τι παρ' ἐκείνοις κλέπταις εὐάλωτον), ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ εὐκτήριον ἀλειτούργητον καταλείψῃεν. Ἐκαστος δὲ αὐτὸν ἐπεστίτζεν, ὡς περ ἡδύνατο καὶ ὡς περ ἐδούλετο. ὁ μὲν γὰρ ἄρτον ἐκδίμιζε τῇ χρεῖα τοῦ σώματος σύμμετρον, ὁ δὲ ἰσθάδας, ἄλλος φοίνικας, ἕτερος ἡσπρια βραχέοντα ἐν ὕδατι, ἄλλος δὲ οὐδὲν, εἰ μὴ τὸ σῶμα ἴδιον καὶ τὸ ῥάκιον ὁ περιεβέβλητο, ἐτρέφετο καὶ ὁσάκις ἡ φύσις ἠνάγκαζε ταῖς ψυχομέναις βοτάναις κατὰ τὴν ἐρημον. Κανὼν δὲ ἦν ἐκάστῳ αὐτῶν καὶ νόμος οὗτος παρ' αὐτοῖς φυλαττόμενος ἀπαράδατος, τὸ μὴ γινώσκῃ ἕτερος ἕτερον, πῶς ἐγκρατεύεται, ἢ πῶς διάγει ὁ ἕτερος. Τὸν γὰρ Ἰορδάνην εὐθὺς περαιούμενοι, μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστος ἐχωρίζετο, καὶ πολλὴν (26) εἶχε τὴν ἐρημον, καὶ οὐδεὶς παρέβαλλε πρὸς τὸν ἕτερον. Ἀλλὰ καὶ εἴπερ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐθεάσατο μακρόθεν ἕτερον ἐκ' ἐκείνων ἐρχόμενον, εὐθέως ἐξέκλινε τοῦ κατ' εὐθείαν δὲ ἐξῆς καὶ τῷ Θεῷ, ψάλλον διαπαντός καὶ τροφῆς

ἡ'. Οὕτω τοίνυν ἀπάσας τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας διατελοῦντες, ὑπέστρεφον εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν τῇ Κυριακῇ τῇ πρὸ τοῦ ζωοποιοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἣν ἑορτὴν προσόρτιον μετὰ βατῶν ἑορτάζειν ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν. Ὑπέστρεφε δὲ ἕκαστος ἔχων τοῦ ἰδίου σκοποῦ γεώργιον, τὴν ἰδίαν συνείδησιν, γινώσκουσιν ὅπως ἐργάσατο καὶ πόλιν πόνων σπέρματα κατεβάλετο. καὶ οὐδεὶς τῶν παρὰ πᾶν τὸν ἕτερον, πῶς ἢ τίνα τρόπον τὸν προκείμενον ἀγῶνα διήλθῃεν. Οὗτος μὲν ἦν ὁ τοῦ μοναστηρίου κανὼν, καὶ οὕτω καλῶς ἐκτελούμενος. Ἐκαστος γὰρ αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γινόμενος, ὑπ' ἀθλοθέτῃ τῷ Θεῷ καθ' ἑαυτὸν ἀγωνιζόμενος, τοῦ μὴ ἀρέσκειν ἀνθρώποις καὶ κατ' ἐπίδειξιν ἐγκρατεύεσθαι: [ἐλευθερούμενος]. τὰ γὰρ δι' ἀνθρώπους γινόμενα καὶ πρὸς τὸ ἀρέσκειν ἀνθρώποις τελούμενα, μὴ ὅτι γε εἴπερ οὐδὲν ὠφελοῦσι τὸν πράττοντα, ἀλλὰ καὶ πολλῆς γίνονται ζημίας τῷ ποιοῦντι παραίτια.

Θ'. Τότε τοίνυν ὁ Ζωσιμᾶς τῷ συνήθει νόμῳ τοῦ μοναστηρίου τὴν Ἰορδάνην ἐπέρασε, μικρὰ τινα κομισάμενος ἐφόδια πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος. καὶ αὐτὸ τὸ ῥάκος ὅπερ ἠμφίεστο. Καὶ τὸν μὲν κανὼνα διετέλει, τὴν ἐρημον διερχόμενος, καὶ καιρὸν τροφῆς ἐποιεῖτο τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. ἐκάθευθε δὲ νυκτὸς εἰς τὴν γῆν ὀλίγον κατακλινόμενος καὶ ἵπνον μετρίου γευόμενος, ὅπου δ' ἂν αὐτὸν ὁ τῆς ἐσπέρας χρόνος κατέλαβεν. ὁρθοῦν δὲ πάλιν βαθείας τοῦ βυθίου πάλιν ἀπήρχετο, ἔχων αἰετὶς κινήσεως τὸν τόνον ἀνένδοτον. Εἰς ἐπιθυμίαν δὲ ἦλθεν, ὡς εἶπε, γενέσθαι κατὰ τὴν [ἐνδοτερον] ἐρημον [ἐλπίσας]... εὐρεῖν τινα Πατέρα κατ' αὐτὴν διατρίδοντα, δυνάμενον αὐτὸν συμβαλέσθαι πρὸς τὸ ποθοῦμενον. καὶ δὴ συνόνως τὴν ὁδοπορίαν διήνυσεν, ὡς ἐπὶ τι σπεύδων περιφανὲς καὶ πρόδηλον καταγύγιον. Ἐκκοσι δὲ ἡμερῶν ὁδὸν διανύσας, ἕως ὅτε ὁ τῆς ἑκτῆς ὥρας ἦλθε καιρὸς, ἔστη τῆς ὁδοπορίας μικρὸν, καὶ βλέψας πρὸς ἀνατολὰς, ἐτέλει τὴν συνήθη εὐχὴν. εἰώθει γὰρ τεταγμένους τῆς ἡμέρας καιροῦς, ἐγκόπτειν μὲν τῆς ὁδοπορίας τὸ σύντονον, καὶ μικρὸν τοῦ κόπου διαναπαύεσθαι, ἐπὶ τῷ δὲ ψάλλειν καὶ γόνυ κλίνειν, καὶ οὕτω προσεύχεσθαι.

καὶ πόλιν εἶχε τὴν ἐρημον, Et civitatem habebat sive putabat eremum.

ι. Ἐν δὲ τῷ ψάλλειν καὶ ὁρᾶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀκαταπαύστῃ ὁρᾷ, ὁρᾷ ἐκ δεξιῶν κλίτους, ἐν ᾧ ἐστὼς τὴν ἑκτὴν προσηύχετο, ἀποσιόσασθαι φανὲν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν ἐταράττετο, φάσμα δαιμονικὸν ὑποπτεύων ὁρᾶν, καὶ γέγονε σύντρομος· τῷ δὲ σημείῳ τοῦ σταυροῦ σφραγισάμενος [καὶ τὸν φόβον ἀποσεισάμενος] [ἦδη γὰρ τέλος εἶχεν ἡ εὐχή αὐτοῦ], ἐπιστρέψας τὸ ὄμμα, ὁρᾷ τινα κατὰ ἀλήθειαν πρὸς μεσημβρίαν βαδίζοντα· γυμνὸν δὲ ἦν τὸ ὁρώμενον, μέλαν τῷ σώματι, ὡς ἐξ ἡλιακῆς φλογὸς μέλαν γενόμενον, καὶ τρίχας ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ [λευκὰς] ὡσεὶ ἔριον, ὀλίγας δὲ καὶ αὐτάς, ὡς μὴ πλέον τοῦ τραχήλου τοῦ σώματος καταφέρεσθαι. Τοῦτο τοίνυν ὁ Ζωσιμάς θεασάμενος, καὶ ὡς περ ἑνὸς ὧφ' ἡδονῆς γενόμενος, περιχαρὲς τῷ παραδόξῳ θεάματι, ἤρξατο τρέχειν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ ὁρώμενον ἐσπευδεν· ἔχαιρε γὰρ χαρὰν ἀνεκλάλητον· οὐδέπω γὰρ ἦν θεασάμενος ἐν ὧν τῶν ἡμερῶν ἐκεῖνων διαστήματι ἀνθρωπίνου εἶδους, [ζώου, ἢ πετηνοῦ, ἢ χερσαίου μορφῇ] ἢ ἀποσκίασμα (28).] Ἐξήτει γοῦν γυνάικι, τίς καὶ ποταπὸς ὁ ὁρώμενος, ἐλπίζων ὅτι τινὼν μεγάλων θεωρὸς καὶ ἐπόπτης γενήσεται.

ια. Ὡς δὲ ἐπέγνω τὸν Ζωσιμᾶν ἐρχόμενον μῆκοθεν, ἤρξατο φεύγειν καὶ τρέχειν ἐπὶ τὸ τῆς ἐρήμου ἐνδότερον· ὁ δὲ Ζωσιμάς, ὡς περ τοῦ γήρους ἐπιλαθόμενος, εἰ δὲ καὶ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ μὴ λογισάμενος, συνέτεινεν ἑαυτὸν καταλαβεῖν τὸ φεύγον αὐτὸν ἐπειγόμενος. Οὗτος μὲν εἰδὼς, τὸ δὲ εἰδὼς καὶ ἦν δ' ὁ τοῦ Ζωσιμαῖ δρόμος ὀξύτερος, καὶ κατ' ὀλίγον ἐγένετο τοῦ φεύγοντος πλησιώτερος. Ὡς δὲ ἤγγισεν ἤδη, ὥστε καὶ φωνὴν λοιπὸν ἐξακούεσθαι, ἤρξατο κράζειν ὁ Ζωσιμάς, καὶ τοιαύτας φωνὰς ἀρῖναι σὺν δάκρυσιν· Τί με φεύγεις γέροντα καὶ ἁμαρτωλόν; δοῦλε τοῦ θντο; Θεοῦ, μεῖνόν με, ὅστις ἀν εἰ, τὸν Θεὸν δι' ὃν ταύτην τὴν ἔρημον ὥκησας· μεῖνόν με τὸν ἀσθενῆ καὶ ἀνάξιον, τὴν ἐλπίδα ἦν ἔχεις πρὸς τὴν τοῦτο σου τοῦ καμάτου ἀντίδοσιν· στήθι καὶ μετὰ δὸς εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῷ γέροντι, τὸν Θεὸν μὴ βδελυττόμενον ποτέ τινα. Ταῦτα τοῦ Ζωσιμαῖ σὺν δάκρυσι λέγοντος, γαγόναντι ἀμφοτέρω τρέχοντες ἐν τινὶ τόπῳ, ἐν ᾧ περ τις χεῖμαρρος ξηρὸς ἐτετύπωτο· οὐ μοι δοκεῖ ποτε γινάμενος χεῖμαρρος, (πῶς γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ γῇ φανήσεται χεῖμαρρος (29);) ἀλλ' ὁ τόπος τοιαύτης ἔλαχε θέσεως.

CAPUT II.

Maria cum Zosima, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitæ suæ meretriciæ sordes.

ιβ. Ὡς οὖν κατέλαβον τὸν εἰρημένον τόπον, τὸ μὲν φεύγον κατῆλθε καὶ αὖθις ἀνῆλθεν καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ἔτερον, ὁ δὲ Ζωσιμάς κεκμηκὼς καὶ μὴ τρέχειν δυνάμενος ἔστη τὸ ἔτερον μέρος τοῦ τόπου χεῖμαρροειδούς, καὶ προσέθηκε τοῖς δάκρυσι δάκρυα καὶ ταῖς οἰμωγαῖς οἰμωγὰς (30), ὡς πλησίον αὐτοῦ λοιπὸν τοὺς ὀδυρμούς ἐξακούεσθαι. Τότε ἐκείνους τὸ φεύγον σώμα φωνὴν τοιαύτην ἀφίησιν· Ἀββὰ Ζωσιμαῖ, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, οὐ δύναμαι ἐπιστραφεῖν καὶ ὁφθῆναι σοι οὕτως εἰς πρόσωπον· γυνὴ γάρ εἰμι, καὶ γυμνὴ, καθάπερ ὁρᾷς, καὶ τὴν αἰσχύνην τοῦ σώματός μου ἀπερικάλυπτον ἔχουσα. Ἀλλ' εἴπερ θέλεις πάντως ἁμαρτωλῶν γυναῖκα χαρίσασθαι μίαν εὐχὴν, ῥίψον μοι τὸ ῥάκος ὃ περιβέβληται, ὅπως ἐν αὐτῷ συγκαλύψω τὴν γυναικειαν ἀσθένειαν, καὶ στρέφωμαι πρὸς σέ, καὶ τὰς εὐχὰς σου κομίζωμαι. Τότε φρίκη καὶ φρενῶν ἔκστασις ἔλαβε τὸν Ζωσιμᾶν, ὡς ἔλεγεν, ἀκούσαντα τίως ὅτι Ζωσιμᾶν αὐτὸν ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος· ὁ δὲ γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ πρὸς τὰ θεῖα σοφώτατος, ἐπέγνω ὅτι οὐκ

10. Dum autem orat, et oculos in cœlum visu irrelorto defigit, ecce in dextero latere ejus in quo sextam persolvebat loci, veluti corporis humani simulacrum apparet. Et ipse quidem primum conturbatus suspicabatur diabolicum sibi offerri spectrum; tremoreque concussus, sanctæ crucis signo signavit seipsum: jam enim ad finem pervenerat oratio. Dein convertens oculos, vidit revera aliquem contra meridiem ambulare: nudum autem erat quod videbatur, et cute nigrum tanquam ex ardore solis; crines vero habens in capite ad instar lanæ, eosque modicos, nec multum ultra collum defluentes. Tali spectaculo recreatus Zosimas, et vix præ gaudio sui compos, eo versus procurrare cœpit, quo etiam illud quod apparuerat festinabat. Ineffabili enim replebatur lætitia, ut qui toto tam multorum dierum spatio nulla vel hominis vel alterius cuiuscunque animalis vestigia deprehenderat. Cupiebat igitur cognoscere, quis et unde esset qui videbatur, sperans quod magna quædam spectaturus et auditurus esset.

11. Verum persona illa, ut cognovit eminens Zosimam ad se venire, fugere cœpit, et versus interiore eremum currere. Zosimas autem, tanquam sui oblitus senii, et nihili faciens laborem itineris, contendebat assequi fugientem. Et ipse quidem insequeretur, illa vero fugiebat: sed velocior erat Zosimæ cursus, ac paulatim enim propiorem fugienti staminebat. Mox autem ut exaudiri etiam vox loquentis potuit, clamare cœpit, et hujusmodi verba jactare cum lacrymis: Quid me fugis senem et peccatorem, serve Dei? Exspecta me, quisquis es, per eum ipsum cujus amore eremum hanc habitas: exspecta me infirmum atque indignum senem, per spem quæ habes retributionis ex tanto labore consequendæ. Resiste, et tuam orationem ac benedictionem seni mihi impertire, per Deum, qui neminem a se repellit. Hæc cum lacrymis vociferante Zosima, pervenerunt ambo currentes ad locum quemdam, qui erat in modum alvei fluvialis excavatus; sed, ut mihi videtur, torrens ibi nunquam ullus fluxit, eumque situm locus potius habuit a natura.

CAPUT II.

Maria cum Zosima, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitæ suæ meretriciæ sordes.

12. Postquam ad jam dictum locum pervenit uterque; fugiens quidem descendit, et rursus in aliam ascendit partem; Zosimas autem defatigatus, neque amplius currere valens, stetit ex citimo loci torrenti formis latere; addens lacrymis lacrymas, et suspiria suspiriis, ut ipsi approprians suos tandem planctus exaudiret. Tunc illud fugitivum corpus, hujusmodi emisit vocem: Abba Zosima, ignosce mihi, per Dominum; non possum converti, neque sic coram vultu tuo videnda astare: mulier enim sum, verenda corporis discooperta gerens. Sed si omnino vis peccatrici feminæ petitionem unam indulgere, projice mihi pallium quo amictiris, ut muliebrem infirmitatem contegam, et conversa suscipiam benedictionem tuam. Tunc horror et quædam mentis alienatio Zosimam occupavit, sicut aiebat, audientem quod Zosimam se compellaret ex nomine. Cum enim acuti vir esset ingenii et divinarum rerum scientissimus, cognovit quod ex nomine se non compellasset illa, quem viderat nunquam et de

NOTÆ.

(27) Deerat hæc vox in ms. regio, quamvis ad complendum sensum necessaria: supplevimus ergo eam ex Bavarico, uti cæteras, antehac inclusas aut posthac includendas.

(28) « Aut alterius animalis sive volatilis seu terrestriis figuram vel umbram: » pro quibus in ms. regio solum habetur ἢ ἐτέρου τεύχεα.

(29) Opportune hæc adduntur in Bavarico: « Quomodo enim in ejusmodi terra torrens visus fuisse? »

(30) Οἰμωγὴ, *planctus, ejulatus*: in hanc lectionem mss. consentiunt: alicubi minus recte, Οἰμωδὴ, scriptum invenitur.

quo nec audiverat quidem, nisi spiritu prædita esset prophético.

13. Ut igitur intellexit quid juberet, statim involvens vetus et detritum quod gerebat pallium, versus illam projecit, seque obvertit. Ipsa vero accepto eo velavit partes corporis, quas præ cæteris obtegi conveniebat, conversaque ad Zosimam sic locuta est: Quid tibi in mentem venit, Zosima, quod tantopere cupias videre peccatricem mulierculam? Quid ex me scire aut discere volens, tantum laborem impiger suscepisti? At ille genu flectens, rogabat, ut sibi ex more benediceret: sed et ipsa idem postulabat, sese inclinans: et jacebant ambo, alter ab altero benedicti volens, nec aliud utrumque audiebat, quam, Benedic. Tandem cum longior mora fieret, ait mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi compellit ut benedicas, ac super me ores: te enim presbyterii dignitas ornat, tu ex multo tempore ad sanctum astas altare, et sæpius sacrificiis divina obtulisti munera. Ad hæc etiam magis obstupuit Zosimas; et contremiscens senex, velut in agonia perfundebatur sudore; suspiransque et verba singultibus interrumpens, spiritu interciso et palpitanti pectore, ait ad eam: Manifestum est, o mater spiritualis, vel ex moribus tuis, quod ad Deum ascenderis, majorique ex parte mundo mortua sis: patet etiam donum quod tibi divinitus obtigit, quia sic ex nomine compellans me, et presbyterum esse asseris, quem nunquam conspexisti. Quoniam igitur gratia, non ex dignitate, sed ex spiritualibus ornamentis dignoscitur, benedic, obsecro, propter Dominum, et ora pro me, tuæ suffragationis indigo.

14. Tunc instantiæ senili cedens mulier; benedictus sit, inquit, Deus, qui hominum et animarum salutem curat. Zosima autem respondente, Amen; surrexerunt ambo de genibus, et ad senem prior sic inquit mulier. Cur, obsecro, ad me peccatricem venisti, o homo? quare voluisti videre mulierculam omni virtute nudam? Verumtamen quando huc te adduxit sancti Spiritus gratia, ut mihi aliquod ministerium exhibeas temporis congruum; dic, quomodo nunc agitur cum gente Christiana? quid reges agunt? quomodo gubernatur Ecclesia? Zosimas ad hæc paucis respondit: Per tuas, o mater, sanctas preces, stabilem omnibus pacem indulsit Christus: sed obsecro ut hujus indigni senis deprecationem suscipiens, ores pro mundo universo atque pro me peccatore, ut solitudinis hujus tantæ non frustra fœnem emensum spatium. Ipsa vero reposuit: Hodie, abba Zosima, oportebat te, qui sacerdotio præcellis, ut dixi, pro me et pro omnibus orare, ad hoc enim ordinatus es: quia tamen jubemur obedire, lubens faciam quod imperasti.

τοῦτο γὰρ αὐτὸ κεκλήρωσαι· πλὴν ἐπεὶ περ ὑπακοὴν ποιεῖν κελεύεσθαι, τὸ προσταχθὲν ὑπὸ σοῦ προθύμως ποιῆσθαι.

15. Hæc dicens ad orientem convertit sese, oculosque in sublime attollens ac manus extendens, cœpit orare movendo labia, sic tamen ut vox nulla distincte audiretur; unde neque Zosimas quidnam ex ejus oratione potuit intelligere: stabat autem, ut dixi, trepidus, terramque intuens, et omnino nil loquens. Juravit autem, sermonissimū testem appellans Deum, quod animadvertens longius protrahi orationem, oculos aliquantulum a terra sustulit, viditque ipsam orare in altum sublata, et in aere suspensam velut ad cubitum unum: quod cum vidit, majori correptus metu, vultuque anxio, et omnino nihil proloqui audens, solum intra se dicebat identidem, Domine, miserere. Sic autem in terra jacent, scandalizari cœpit senex cogitando, ne forte

ἂν ἐξ ὀνόματος ἐκάλεισεν, δι' οὐδέποτε εἶδε καὶ περὶ οὐ οὐδέποτε ἤκουσεν, εἰ μὴ τῷ προορατικῷ προδύλως χάρισματι ἐλαμπρύνετο.

17. Ἐποῖαι δὲ σὺν τάχει τὸ καλεούμενον, καὶ περιελθόμενος ὅπερ εἶχε παλαιὸν καὶ ἐρρωγὸς ἱμάτιον, ἐρρίψεν ἐπ' αὐτήν, ὀπισθοφανῶς ἱσταμένος· ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὸ ἐκάλυψε τινα μέρη τοῦ σώματος, ὥστε εἶδε πλεον τῶν ἄλλων καλύπτεσθαι. Στρέφεται οὖν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· Τί σοι εἶδοξεν, ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἁμαρτωλὸν θεάσασθαι γυναῖκα; τί ἐξ ἐμοῦ μαθεῖν ἢ ἰδεῖν τοσοῦτον κόπον οὐκ ὠκνησας ἀναδέξασθαι; Ὁ δὲ εἰς γῆν κλίνας τὰ γόνατα, ἤγειρε λαβεῖν εὐχὴν κατὰ τὸ σὺνηθεῖς, ἡ δὲ κατ' αὐτὴν βάλλει μετάνοιαν (31)· καὶ ἐκείντο ἀμφοτέρω ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκαστος ἐξαιτῶν εὐλογῆσαι τὸν ἑτερον, καὶ οὐδὲν ἦν ἀκούσαι παρὰ ἀμφοτέρων λεγόμενον, εἰ μὴ τὸ, Εὐλόγησον. Μετὰ δὲ πλείστης ὥρας διάστημα, ἔφησεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν· Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, σοὶ τὸ εὐλογῆσαι ἀρμόζει καὶ εὐχεσθαι· σὺ γὰρ πρεσβυτέρου ἀξίᾳ τετιμῆσαι, σὺ ἐκ πλείστων ἐὼν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ παρίστασαι, καὶ πολλὰκις τῶν θείων δώρων μυσταγωγὸς γεγέννησαι. Ταῦτα τὸν Ζωσιμᾶν εἰς μέλινον φθόρον καὶ ἀγωνίαν ἐβόλε, καὶ σύντρομος ὁ γέρων γενόμενος ἰδῶντι περιεβρίβειτο καὶ ἔστεινε, καὶ τὴν γυνῆν περιεκόπτετο· λέγει δὲ πρὸς αὐτήν· διακεκομμένη καὶ συνεχεῖ τῷ ἀσθματι· Ἀλλή μὲν, ὡ μῆτερ πνευματικῇ, καὶ ἐκ τοῦ ἥθους αὐτοῦ, ὅτι σὺ πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησας καὶ τῷ πλείονι μέρει τῷ κόσμῳ νενέκρωσαι· ὁ δὲ πλεον τὸ δεδομένον σοι χάρισμα, τῷ οὕτω με ἐξ ὀνόματος καλέσαι καὶ πρεσβύτερον λέγειν, δι' οὐδὲ ποτε θεάσασθαι· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἡ χάρις οὐκ ἐκ τῶν ἀξιωμάτων γνωρίζεται, ἀλλ' ἐκ τρόπων ψυχικῶν [χαρακτηρίζεσθαι εἰσθεὶν], αὐτὴ εὐλόγησον διὰ τὸν Κύριον, καὶ μετὰ δὲ εὐχῆς τῷ δεδομένῳ τῆς σῆς ἀντιλήψεως (32).

18. Τῇ ἐνστάσει τοίνυν παραχωρούσα τοῦ γέροντος, ἔφησεν ἡ γυνὴ· Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ψυχῶν κηρύττων. Τοῦ δὲ Ζωσιμᾶ εἰπόντος τὸ, Ἀμήν, ἀνέστησαν ἐκ τῆς γονυκλισίας ἀμφοτέρω, καὶ φησὶν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν γέροντα· Τίνος χάριν πρὸς ἐμὲ τὴν ἁμαρτωλὸν ἐβόλες, ἀνθρώπε; τίνος χάριν γυμνὸν πάσης ἀρετῆς ἰδεῖν ἠθέλησας γυναῖκα; Πλὴν ἐπεὶ περ σε πάντως ἡ χάρις τοῦ ἁγίου καθωδήγησε Πνεύματος, ὅπως· τινὰ διακονίαν ἐκτελέσῃς τῷ χρόνῳ μου πρόσφορον [εἰπέ μοι], πῶς τὸ Χριστιανικὸν φύλον πολιτεύεται σήμερον; πῶς οἱ βασιλεῖς; πῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας ποιμένας; Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἔφη τῇ πρὸς αὐτήν· Ἐν ὀλίγῳ, μῆτερ, εὐχαῖς ὑμῶν ὁσίων, πᾶσιν ὁ Χριστὸς εἰρήνην σταθερὰν ἐχαρίσατο· ἀλλὰ δέξαι γέροντος ἀνάστην παράκλησιν, καὶ εὖξαι ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἵνα μὴ ἀκαρπὸν τῆς ἐρήμου ταύτης γίνηται μοι τὸ διάστημα. Ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Σὲ μὲν δέον (33), ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἱερῶς ἐχόντα ἀξίωμα, ὡς εἶπον, ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάντων προσεύχεσθαι· εἰς τοῦτο γὰρ αὐτὸ κεκλήρωσαι· πλὴν ἐπεὶ περ ὑπακοὴν ποιεῖν κελεύεσθαι, τὸ προσταχθὲν ὑπὸ σοῦ προθύμως ποιῆσθαι.

19. Ταῦτα εἰποῦσα, στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὕψος διαίρουσα, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνουσα, ἤρξατο εὐχεσθαι ὑποψιθυρίζουσα· φωνὴ δὲ αὐτῆς οὐκ ἤκούετο ἐναρθρός, ὅθεν ὁ Ζωσιμᾶς; οὐδὲν τῶν τῆς εὐχῆς δεδύνηται σημειώσασθαι· ἵστατο δὲ, ὡς ἔλεγε, σύντρομος εἰς γῆν νενευκῶς καὶ μηδὲν κατόλου φθεγγόμενος. Ὁ μὲν δὲ, Θεὸν τοῦ λόγου προβαλλόμενος μάρτυρα, ὅτι ὡς εἶδεν αὐτὴν εἰς τὴν εὐχὴν χρονίσασαν, μικρὸν ἀντακούσας ἐκ τῆς εἰς γῆν κατανεύσεως, ὅρῳ αὐτὴν ὑψώθεισαν ὡς ἕνα πῆχυν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῷ ἀέρι κρημαμένην καὶ οὕτω προσεύχεσθαι. Τοῦτο δὲ ὡς εἶδε, φθόβῳ πλείονι συνεχόμενος καὶ σφόδρᾳ ἀγωνίων καὶ μηδὲν φθέγγεσθαι ὅλως τοῖσιν, καθ' ἑαυτὸν δὲ μόνον λέγων ἐπαπολύ τὸ, Κύριε ἐλέησον, καί μενος δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν

NOTE.

(31) In ms. regio erat. ἤγειρε καὶ αὐτὴ λαβεῖν μετάνοιαν, petebat ipsa etiam accipere pœnitentiam.

(32) Ms. Bavar. τελειότητος, perfectionis.

(33) « Te quidem oportebat, » et melius quam quod in regio; σημερον, hodie.

τῷ λογισμῷ ὁ γέρων ἐσκανδαλίζετο, μήποτε ἄρα πνεῦμα ἦ καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνοιο. Στραφεῖσα δὲ ἡ γυνή, ἤγειρε τὸν ἀββᾶν, λέγουσα· Τί σε, ἀββᾶ, οἱ λογισμοὶ συνταράττουσι σκανδαλισθέντα, ἐπ' ἐμοί, δι· ὅτι πνεῦμα ὑπάρχω καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνομαι; ἀληθοφωρῶνται, ἀνθρώπε, ὅτι ἀμαρτωλὸν εἰμι γύναιον. Πλὴν τῷ βαπτίσματι τῷ ἁγίῳ τετελείσμαι· καὶ πνεῦμα οὐκ εἰμι, ἀλλὰ γῆ καὶ σποδὸς καὶ τὸ δλον σὰρξ, μηδὲν πνευματικὸν ἐννοήσασα. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγουσα, σφραγίζει ἐαυτὴν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ μέτωπόν τε καὶ ὄμματα, χεῖρά τε καὶ πόδια. λέγουσα, οὕτως, Ὁ Θεὸς, ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἐξελέτω ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ τῆς ἐνέδρας αὐτοῦ, ὅτι πολλὴ καθ' ἡμῶν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

15. Ταῦτα τοῖνον ἀκούσας ὁ γέρων καὶ θεασάμενος, ἔρριψεν ἐαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἐπελάβετο τῶν ποδῶν αὐτῆς σὺν δάκρυσι λέγων, Ὁρῶ σε κατὰ [τοῦ ὀνόματος] τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ ἐκ Παρθένου τεχθέντος, δι' ὃν ταύτην ἡμφίεστο τὴν γύναιον, δι' ὃν τὰς σάρκας ταύτας οὕτω κατεδάπανησας, μηδὲν κρύψης ἀπὸ τοῦ δούλου σου, κατ' εἶ, καὶ πόθεν, καὶ πότε, καὶ ποίῳ τρόπῳ τὴν ἔρημον ταύτην κατήχησας; μηδὲν κρύψης ἀπ' ἐμοῦ τὰ κατὰ σέ, ἀλλὰ πάντα διήγησαι, ὅπως τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ποιήσης κατὰδῃλα. Σοφία γὰρ κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανής. τίς ὡφέλεια ἐπ' ἀμφοτέροισι; καθὰ γέγραπται· εἰπέ μοι πάντα διὰ Κύριον· οὐ γὰρ καυχῆσθαις ἔνεκεν λέξεις ἡ ἐπιδείξαις. ἀλλ' ἵνα με πληροφορήσῃς τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὃς ζῆς καὶ πεπολίτευσαι, ὅτι τοῦτο ἔνεκεν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ὠδηγήθην, ὅπως τὰ κατὰ σέ ποιήσῃ Κύριος κατὰδῃλα· οὐκ ἔστι τοῖνον τῆς ἡμετέρας δυνάμεως τοῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ διαμάρχεσθαι· εἰ μὴ γὰρ ἦν εὐάρεστον Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν τὸ γνωσθῆναι σε καὶ ὅπως ἡγιόνισαι, οὐδὲ συνεχώρει θεοθῆναι σε ὑπὸ τινος, οὐδὲ ἐμὲ τὸσούτην ὁδὸν διανύσαι ἐνίτχως, τὸν μηδέποτε προθέμενον ἡ δυνάμενον ἐξελεῖν τοῦ κελλείου μου.

16. Ταῦτα εἰπόντος καὶ ἕτερα πλείονα τοῦ ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἐβλεψαυ αὐτὸν ἡ γυνή, ἔφησε πρὸς αὐτόν, ἀισχύνομαι, ἀββᾶ μου, εἰπεῖν σοι τὴν αἰσχύνην τῶν ἔργων μου, συγχώρησέν μοι διὰ τὸν Κύριον· πλὴν ἐπέπερ γυμνὸν μου τὸ σῶμα τεθέσθαι, ἀπογυμνώσω σοι καὶ τὰς πράξεις μου, ἵνα γινῶς πόσης αἰσχύνης καὶ ἐντροπῆς ἡ ψυχὴ μου πεπλήρωται. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ὑπάλαδες, τοῦ μὴ καυχᾶσθαι ἔνεκεν τὰ κατ' ἐμαυτὴν οὐκ ἠθέλον ἐξηγήσασθαι (τί γὰρ καὶ ἔχω καυχῆσθαι); οὐκ οὐδὲ ὅμως ὅτι ἐν ἀπάρξῳμαι τῆς κατ' ἐμαυτὴν ἐξηγήσεως, φεύγης ἀπ' ἐμοῦ, ὡς φεύγει τις ἀπὸ θφωγ, μὴ φέρων ἀκούσαι τοῖς ὤσιν ἄπερ ἄτοκα πέπραχα· λέγω δὲ ὅμως μὴ σιωπήσω μηδὲν, ἔσορκοῦσά σε πρότερον μὴ διαλιπεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ προσευχόμενον, ὅπως εὐροίμι ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κρίσεως. Τοῦ δὲ γέροντος ἀκατασχέτως δακρύοντος, ἤρξατο ἡ γυνὴ τῆς καθ' ἐαυτὴν διηγήσεως, οὕτως εἰπούσα· 17. Ἐγὼ, ἀδελφε, πατρίδα μὲν ἔσχον τὴν Αἴγυπτον· ζώντων δὲ τῶν γονέων μου δωδέκατον ἔτος ἀνύουσα, τὴν πρὸς ἐκείνους στοργὴν ἀθετήσασα, ἐγεινάμην εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ὅπως μὲν τὴν ἀρχὴν, τὴν ἐμαυτῆς παρθενίαν διεφθόρα, καὶ πῶς ἀκρατῶς καὶ ἀκορῆστος εἶχον περὶ τὸ πάθος τῆς μίσεως, αἰσχύνομαι ἐννοεῖν· τοῦτο γὰρ νῦν εἰπεῖν ὑπάρχει σμενότερον, ὃ δὲ συντόμως ἐρῶ, ἵνα τὸ ἐμπαθὲς μου γινῶς καὶ φιλήθονον, δέκα ἐπτά καὶ πρὸς ἐνιαυτοὺς, συγχώρησον, διετέλεσα δημόσιον προκειμένη τῆς ἀσωτίας ὑπέκκαυμα, οὐ δόσῳ τινος, μὰ τὴν ἀληθειαν, ἔνεκεν· οὐδὲ γὰρ τινων διδοῖαι πολλάκις θελόντων ἐλάμβανον. Τοῦτο δὲ ἐπενόησα, ἵνα πλείστους ποιήσω προσέχειν μοι, δῶρον ἐκτελούσα τὸ ἐμοὶ καταθύμιον· μηδὲ γὰρ νομίστης με ὡς εὐποροῦσαν μὴ δέχεσθαι· προσαιτούσα διέζων,

^a Eccli. xli, 17.

A spiritus esset atque orationem simularet. Conversa autem mulier excitavit abbatem, dicens: Quid te conturbant, abba, cogitationes tuæ, scandalizatum in me, quasi spiritus sim et orare me similem? Certus esto, o homo, quia mulier peccatrix quidem sum, sacro tamen dignata baptismo: spiritus autem non sum, sed terra et cinis, ac denique caro nihil spirituale cogitans. Atque hæc dicens signavit sibi ipsi signo crucis frontem et oculos, labiaque et pectus: sic, inquit, Deus, o abba Zosima, eruit nos a malo et ab insidiis ejus, quoniam multa est nobiscum virtus sua.

16. Talia audiens ac videns senex, projecit se in terram, ejusque pedes amplexus dixit: Adjuro te per Christum Deum nostrum, qui ex Virgine natus est, propter quem tantam amplexa es nuditatem, et propter unam carnem hanc sic extenuasti, nequid me celes famulum tuum: quæ, unde, quando, et quomodo eremum hanc inhabitasti? Nihil, inquam, eorum quæ ad te pertinent mihi occultas, sed omnia enarres, ut Dei magnalia efficias manifesta: Sapientia enim abscondita et occultus Thesaurus quæ utilitas utriusque? uti scriptum est. Dic mihi, per Deum obsecro, omnia; neque enim jactantiæ vel ostentationis causa dixeris, sed ut mihi satisfacias peccatori indigno: credo enim Deo, cui vivis et famularis, quod propterea in hanc eremum deductus sim, ut quæ circa te gesta sunt manifesta faceret Dominus. Non est autem in nostra potestate Dei judiciis adversarii: nisi enim placitum Christo fuisset notum facere quomodo certaveris, non utique te cunctum videndam præbuisset, neque mihi virtutem contulisset ad tantum iter emetendum, cui propositum erat nequaquam e cella mea egredi.

17. Hæc et alia plura, dicente Zosima, elevans eum mulier, dixit ad ipsum: Erubesco, abba mi, explicare tibi confusionem operum meorum: ignosce obsecro, propter Dominum. Veruntamen, quandoquidem corpus meum nudum vidisti, denu-dabo et vitam meam, ut cognoscas quantæ turpitudinis et verecundiæ plena sit anima mea. Non enim, quemadmodum suspicaris, jactantiæ declinandæ causa renui tibi narrare de me, quæ sui diabolus vas electionis: sed quia scio, quod si incepero tibi ea exponere, fugies a me, quemadmodum quis fugeret a serpente, non sustinens auribus excipere quæ ego turpissima egi. Dicam nihilominus, nihil reticens, sed ante omnia deprecans, ne cesses orare pro me, ut inveniam misericordiam in die Judicii. Sene autem incessanter lacrymante, exorsa est de se narrare mulier, sic loquens:

18. Ego, frater, patriam habebam Ægyptum: viventibus autem parentibus meis, eum duodecim dumtaxat essem annorum, postposita eorum dilectione, veni Alexandriam. Quomodo autem ibi inprimis contaminaverim virginitatem meam, et quam insatiabili atque impotenti concubitus desiderio æstuaverim, verecundor vel cogitare; et ipsum nunc dicere pudor velat. Unum breviter fatebor, ut ardorem libidinis meæ intelligas; quod decem circiter et septem annos vixi, publicæ luxuriæ (sit verbo venia) incentivum; idque non muneris alicujus gratia (ita mihi testis veritas), sæpe enim volentes dare quidpiam recusavi suscipere. Hoc autem faciebam, ut quamplurimos ad me concurrere facerem, gratis ipsis præbendo dedecus meum. Non quia dives eram ipsa (ne ideo censeas noluisse accipere)

NOTÆ.

(34) Ita perfectior in Bavarico sensus est per modum parenthesis. « Quid enim gloriæ, quæ lucra diaboli? »

vivebam enim mendicato vel ut plurimum stuppam deducendo in fila; sed quia inexplibili cupiditate desiderabam volutari in cœno, et hæc mihi vita erat ac putabatur, naturam efficere omnimoda contumelia.

19. Ita cum viverem, video æstivo quodam tempore turham multam Ægyptiorum virorum ac Libyum concurrere ad mare; et interrogavi primo obvium mihi quoniam festinarent homines isti sic currentes. Ille vero mihi respondit: Hierosolymam omnes contendunt, propter Exaltationem sanctæ crucis, quæ intra paucos dies de more celebrabitur. Ego autem ad illum: Num et me forsitan accipient, si voluero sequi? Si nautum, inquit, habes et viaticum, nemo est qui prohibeat. Tum ego: Vere, frater, neque nautum habeo, neque viaticum: abeo tamen et ego, conscendoque in unam conductarum navicularum; alent illi me, etiam si nolint: corpus enim habeo, hoc ipsis erit pro nautico, pro viatico mihi. Propterea autem, abba mi, volebam ire, ut plures amatores (ignosce fatenti) haberem promptos ad libidinem meam. Dixi tibi, abba Zosima, ne me cogeres eloqui confusionem meam, horresco enim, per Deum juro, et te et aerem inficere sermonibus meis.

20. Tunc Zosimas, lacrymis solum irrigans, ei respondit: Narra per Dominum, mater mea, narra porro, neque præscindas filium tam salutaris argumenti. Ipsa vero priorem sermonem prosequens, hæc adjunxit. Juvenis igitur ille, audita verborum meorum obscenitate, risit et abiit. Ego vero projiciens quam gestabam colum (hanc enim solebam ad tempus circumferre) procuro ad mare, quo cæteros videbam currere; et videns in littore stantes juvenes aliquot, decem numero aut etiam plures, corpore vegetos et motu agiles, atque ad id quod requirebam sufficientes (exspectabant autem, ut mihi videbatur, navigationis socios alios; qui enim præveniant jam navigia conscenderant) ego in medium eorum impudenter me inferens: Accipite, inquam, etiam me quocunque pergitis: nec enim vobis inutilis ero. Tum alia magis pudenda adjiciens, omnes ad risum movi. Ipsi vero videntes meam promptitudinem ad quidquid impudenter libuisset, accipientes me induxerunt in navigium, quod paratum habebant: et quoniam etiam ipsi habebant quod præstolabantur, continuo cœpimus navigare.

21. Quæ vero deinceps secuta sunt, quomodo tibi possim narrare, o homo? Quæ lingua explicare, quis auditus valeat sustinere, quæ in navi atque per iter sunt acta, et ad quæ facienda miseros compuli vel invitos? Nullum lascivix genus est tam insolitum tamque inauditum, cujus non fuerim infelicitibus magistra. Itaque obstupesco abba, quomodo sustinuerit mare luxuriam meam; et quomodo terra non aperuerit os suum, ut viventem me ad inferna dimitteret, factam in laqueum tot animarum. Sed Deus, ut arbitror, quærebat pœnitentiam meam: non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter sustinet, conversionem exspectans. Talibus igitur intenti, studiis pervenimus Hierosolymam: cunctis autem diebus, quæ festivitatem præcessere, similibus aut etiam pejoribus occupabar: nec enim contenta juvenibus illis, quos per mare atque in itinere habueram mihi subservientes; pluribus quoque aliis abusa sum, cives et advenas in id ipsum conquirens.

A καὶ πολλάκις στύπκιον νήθουσα, ἐπιθυμίαν δὲ εἶχον ἀκρόεστον καὶ ἀκατάσχετον ἔρωτα τῷ ἐν βορβόρῳ κυλισθῆναι· καὶ τοῦτό μοι τὸ ζῆν ἦν τε καὶ ἐλογίζετο τὸ διαπαντὸς ἐκτελεῖν τὴν ὕδριν τῆς φύσεως.

19'. Τοῦτον τοίνυν βίωσιν μου τὸν τρόπον, ὁρῶ ἐν τινι καιρῷ τοῦ θέρους ἀνδρῶν Λιβύων καὶ Αἰγυπτίων ὄχλον πολλόν, τρεχόντων ὡς ἐπὶ θάλασσαν· ἠρώτησά τέ τινα τὸν τότε παρστυχόντα μοι, Που σπουδάζουσιν ἄρα οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ τρέχοντες; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰς Ἱεροσόλυμα πάντες ἀνέρχονται, τῆς Ὑψώσεως ἕνεκεν τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἥτις μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰσθε γίνεσθαι. Ἐφην τε πρὸς ἐκείνον ἐγώ, Ἀρά γε λαμβάνουσι καμὰ συν αὐτοῖς, εἴπερ ἀκολουθήσαι θελήσω; Ὁ δὲ πρὸς με, Ἐάν ἔχῃς τὸν ναυλόν σου καὶ τὴν δαπάνην, οὐδεὶς ὁ κωλύων σε. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτόν· Ὅντως, ἀδελφε, ναύλον [καὶ] δαπάνην οὐ κέκτημαι· ἀπέρχομαι δὲ κατὰ, καὶ ἀνέρχομαι εἰς ἐν τῶν πλοιαρίων ὧν ἐμισθώσαντο, καὶ θρέψαι με ἔχουσι καὶ μὴ θέλουσι· σῶμα γὰρ ἔχω, ἀντὶ ναύλου λαμβάνουσι. Διὰ τοῦτο δὲ ἤθελον ἀπελθεῖν (ἀββὰ μου, συγχώρησον), ἵνα σὺ πολλοὺς ἔραστὰς ἐν ἐτοιμῇ τοῦ πάθους μου. Εἶπόν σοι, ἀββὰ Ζωσιμὰ, μὴ ἀναγκάσης εἰπεῖν σοι τὴν ἀσχημοσύνην μου· φρίττω γάρ, ὁδὸν ὁ Κύριος, μολύνουσα καὶ σὲ καὶ τὴν ἀέρα τοῖς λόγοις μου.

20'. Ὁ δὲ Ζωσιμὰς δάκρυσι βρέχων τὸ ἔδαφος, πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Λέγε διὰ τὸν Κύριον, ὦ μητέρα μου, λέγε, καὶ μὴ ἐγκόψῃς τὸν [εἰρμὸν] τῆς τοιαύτης ἐπωφελούς διηγήσεως. Ἡ δὲ αὖθις ἀναλαβούσα τοῖς προτέροις ῥήμασι, προσέθηκε ταῦτα· Ἐκεῖνος τοίνυν ὁ νεανίας, ἀκούσας τὸ αἰσχρὸν τῶν ῥημάτων, γελῶν ἀνεχώρησεν· ἐγὼ δὲ ῥίψασα τὴν ἡλεκάτην ἤνπερ ἐβάσταζον (ταύτην γὰρ συμδέθηκε διὰ χρόνου βαστάζειν με), τρέχω πρὸς θάλασσαν, ἐνθα τοὺς τρέχοντας ἐβλεπον τρέχοντας· καὶ βλέπουσα νέους τινὰς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἐστῶτας, ὥστε δέκα τὸν ἀριθμὸν ἢ καὶ πλεονας, σφριγώντας τοὺς σώμασιν ἅμα καὶ τοῖς κινήμασι, καὶ ἱκανοὺς μοι φανέντας πρὸς τὸ ζητούμενον (ὡς εἶκε δὲ καὶ ἄλλους συμπλωτῆρας ἀνέβαινον· καὶ γὰρ καὶ ἕτεροι προανελθόντες ἦσαν εἰς τὰ πλοιάρια), ἀναιδώς δὲ, οὕτως ἦν μοι ἔθος, εἰς μέσον αὐτῶν εἰσεπήδησα· Λάβετε, ἔφην, καὶ με ὅπου ἀπέρχεσθε· οὐκ ἔχω γὰρ ὑμῖν εὐρεθῆναι ἀδόκιμος· εἴτα ἕτερα ἐπιοῦσα ῥήματα αἰσχροτέρα, ἐκίνησα ἅπαντας εἰς γέλωτα. Οἱ δὲ τὸ πρὸς ἀναιδέειαν ἐπαγωγὸν θεασάμενοι, λαβόντες ἀνάγουσί με εἰς ὅπερ εἶχον πλοιάριον ἐτοιμον· κακείνοι γὰρ ἐν τοσούτῳ παραγεγόνασιν οὐπερ ἂν ἔμενον. Ἐκεῖθεν τοῦ πλοῦς ἀπηρξάμεθα.

21'. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν πῶς σοι διηγήσομαι, ἄνθρωπε; ποῖα γλῶσσα ἐξεῖποι ἢ ἀκοή παραδέχεται τὰ ἐν τῷ πλοίῳ καὶ κατὰ τὴν ὁδοπορίαν γενόμενα; ἅπερ μὴ θέλοντας ποιεῖν τοὺς ἀθλίους ἠνάγκαζεν; Οὐκ ἔστι εἶδος ἀσελγῆς, ῥητόν τε καὶ ἄρρητον, οὐπερ οὐ γέγονα τοῖς ταλαιπώροις διδάσκαλος. Ἐγὼ τοίνυν, ἀββὰ μου, καταπλήττομαι πῶς ὑπήνεγκεν ἡ θάλασσα τὰς ἐμὰς ἀσωτίας· πῶς οὐκ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα, καὶ ζώσαν εἰς ἄδου με κατήγαγε, τὴν τοσαύτην ψυχὰς παγιδεύσασαν. Ἀλλ' ὡς εἶκεν ὁ Θεὸς τὴν ἐμὴν ἐξήτει μετάνοιαν· οὐ γὰρ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ μένει μακροθυμῶν, τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενος· οὕτω τοίνυν καὶ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ἀνήλθομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ὅσας μὲν ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐν τῇ πόλει διέτριψα, τοὺς ὁμοίους ἐγρησάμην, μᾶλλον δὲ τοῖς χεῖροσιν· οὐ γὰρ μόνον ἀρκέσθην τοῖς νεανίασιν, οἷς κατὰ τὴν θάλασσαν ἔειχον καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπουργοῦντάς μοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἡχρεώσα, πολίτας τε καὶ ξένους εἰς τοῦτο συλλέγουσα.

CAPUT III.

Mariæ conversio et vita in eremo.

22. Cum vero sancta exaltate crucis festivas illuxit, ego quidem ut antea circuibam, venans adolescentium animas: videbam autem summo mane

22'. Ὅτε δὲ ἐφθασεν ἡ ἁγία τῆς ὕψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτή, ἐγὼ μὲν καθὰ καὶ τὸ πρὶν περιεῖν ψυχὰς νέων ἀγρεύουσα. Ἐβλεπον δὲ ὁρθροῦ βαθέος

πάντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχοντας, καὶ ἀπὴν κατὰ τρέχουσα σὺν τοῖς τρέχουσιν. Ἦλθον οὖν σὺν αὐτοῖς εἰς τὰ τοῦ οἴκου προαύλια· καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς θείας ὑψώσεως, ὤθουν καὶ ἀντωθούμην βιαζομένη τὴν εἰσοδόν, συνελθὲν τῷ δὲ γλῶσσουδίζουσα. Καὶ ἔως μὲν τῆς θύρας, δι' ἧς λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν τις ἐγένετο, ἐν ᾧ τὸ ζωοποιὸν ξύλον ἐδείκνυτο, σὺν μόθῳ πολλῷ καὶ θλίψει προσήγγιζον ἡ ταλαίπωρος. Ὅτε δὲ τὴν φλὶάν τῆς θύρας ἐπάττασα, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀκωλύτως εἰσῆσαν, ἐμὲ δὲ θεὰ τις ἐκώλυσε δύναμις, μὴ συγχωροῦσα τὴν εἰσοδὸν εἰσελθεῖν. Αὖθις γὰρ ἀντωθούμην (καὶ ἀντεπεμπόμην), καὶ μόνῃ πάλιν ὠρώμην· ἐστῶσα εἰς τὰ προαύλια. Νομίσασα γὰρ ἐκ γυναικείας ἀδυναμίας τοῦτο συμβαίνειν, πάλιν ἐμαυτὴν ἐτέροις ἐγκαταμίξασα, ἐδιαζόμεν ὡς οἶόν τε παραγκωνιζομένη, καὶ ἐμαυτὴν εἰσάγουσα. Ἀλλ' ἐκοπίων εἰς μάταια· αὖθις γὰρ ἡνίκα τῆς φλίδος οὐκ ἐπέθῃ ὁ ἀθλίος, τοὺς μὲν ἄλλους ὁ ναὸς εἶχεν μηδενὸς ἐμποδίζοντος, ἐμὲ δὲ μόνῃ τὴν τάλαιναν οὐκ ἔδεχετο, ἀλλ' ὥσπερ στρατιωτικῆς πληθύος τεταγμένης εἰς τοῦτο, τῆς ἐμοὶ προσταθείσης ἀποκλείσαι τὴν εἰσοδόν, οὕτω μὲ τις ἀθρόα διεκώλυσε δύναμις, καὶ πάλιν ἐστάμην εἰς τὰ προαύλια.

κγ'. Τοῦτο τρις καὶ τετράκις παθοῦσά τε καὶ ποιήσασα, ἀποκαμύουσα λοιπὸν, καὶ μηκέτι ὦθειν καὶ ἀντωθεῖσθαι ἰσχύουσα (ἐγγεγόνει γὰρ μου τὸ σῶμα ἐκ τῆς βίας κατὰ κόπον), καὶ ἐνδοῦσα λοιπὸν, ἀνεχώρησα, καὶ ἔστην ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ· καὶ μόλις ποτὲ ἐν συναισθήσει τῆς αἰτίας, τῆς κωλύουσας με ἰδεῖν τὸ ζωοποιὸν ξύλον, γεγέννημαι. Ἦφατο γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας μου λόγος σωτήριος, ὑποδεικνύων μοι, ὅτι ὁ βόρβορος τῶν ἔργων μου ἦν, ὁ τὴν εἰσοδὸν κλείων μοι. Ἠρξάμην δὲ κλαίειν, καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ τὸ στήθος μου τύπτειν, καὶ στεναγμούς ἐκ βάθους τῆς καρδίας μου ἀνάγουσα· κλαίονσα δὲ ὁρῶ ἐπάνω τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐστάμην [ἐπάνωθεν] εἰκόνα τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐστῶσαν, καὶ φημι πρὸς αὐτὴν ἀκλινῶς ἐναντιοῦσα· Παρθένε Δέσποινα, ἡ τὸν Θεὸν Λόγον κατὰ σάρκα γεννήσασα, οἶδα μὲν, οἶδα ὡς οὐκ ἔστιν εὐπρεπὲς οὐδὲ εὐλογον τὴν οὕτως με ρυπαρὰν οὔσαν, τὴν οὕτως πανάσωτον, εἰκόνα καθορᾶν σου τῆς Ἀειπαρθένου, σοῦ, τῆς ἀγνῆς, σοῦ τῆς σώμα καὶ ψυχὴν ἐχούσης καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον· δίκαιον γὰρ ἔστιν ἐμὲ τὴν ἁσώτον ὑπὸ τῆς σῆς καθαρότητος μυσταθῆναι τε καὶ βδελύττεσθαι. Πλὴν ἐπειπεῖς, ὡς ἤκουσα, διὰ τοῦτο γέγονεν ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας, ἀνθρώπος, ὅπως καλέσῃ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· βοήθησον τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τινὰ πρὸς βοήθειαν· ἐπίταξον χάμοι συγχωρηθῆναι τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἐκκλησίας· εἰσελθεῖν· μὴ στερήσης με τὸ ξύλον ἰδεῖν, ἐν ᾧ κατὰ σάρκα προσπαγείς ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας, τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἐμοῦ δέδωκεν εἰς ἀντίλυτρον· ἐπίταξον, ὦ Δέσποινα, χάμοι τὴν θύραν ἀνοιγῆναι τῆς θείας· τοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως, καὶ σὲ δίδωμι τῷ ἐκ σοῦ τεχνῆντι Θεωῷ ἐγγυητὴν ἀξιοχρεῶν, ὡς οὐκέτι τὴν σάρκα ταύτην ἐνυβρίσω δι' αἰσχρὰς οἰαζόμεναι μίξω, ἀλλ' ἡνίκα τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ σου θεάσομαι, κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πασιν ἐνυβρίσω, καὶ αὐτίκα ἐξέρχωμαι, ὅπου δ' ἂν αὐτὴ, ὡς ἐγγυητὴς σωτηρίας, ὑποθήξῃ καὶ ὁδηγήσῃ με.

κδ'. Ταῦτα εἰπούσα, καὶ ὥσπερ τινὰ πληροφορίαν λαβοῦσα τὸ τῆς πίστεως ἔμπυρον, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τῆς Θεοτόκου καταβαρβήσασα, κινῶ ἐμαυτὴν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐν ᾧ ἐστῶσα ἐποιούμην τὴν δέησιν· καὶ ἔρχομαι πάλιν, καὶ τοῖς εἰσιούσιν ἐμαυτὴν ἐγκατέμιξα, καὶ οὐκέτι οὐδεὶς ὠθῶν με καὶ ἀντωθόμενος, οὐδεὶς ὁ κωλύων με τοῦ πλησίον γενέσθαι με τῆς θύρας, δι' ἧς εἰς τὸν ναὸν εἰσῆσαν. Ἐλαβὲν με οὖν φρίκη καὶ ἔκστασις, καὶ ὅλη δι' ὅλου ἐκλονοῦμην καὶ ἔτρεμον. Εἴτα φθασάσης μου τὴν θύραν τὴν ἔως τότε ἡσφαλισμένην μοι, ὡσεὶ πᾶσα ἡ δύναμις, ἡ πρότερόν με κωλύουσα, νῦν ἐμοὶ προοδοποεῖ τὴν εἰσοδόν, οὕτως εἰσῆλθον ἄπνοος, οὕτως ἐνδὸς τῶν ἁγίων γεγέννημαι, τῆς τε ζωοποιού θέας τοῦ σταυροῦ κατηξίωμαι, καὶ εἶδον τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια, καὶ οἶός ἐστιν ἔτοιμος τοῦ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν. Πί-

A concurrere omnes ad ecclesiam: abique etiam ipsa, cum currentibus currens. Veni ergo cum illis ad basilicæ atria, et in ipsa exaltationis adorandæ hora, impellebam, impellebarque violentè, contendens cum turba ingressum oblinere. Ita usque ad januam templi, in quo salutiferum lignum ostendebatur, appropinquabam misera, multo cum labore atque angustia: mox autem atque limen portæ attigeram, alii quidem absque impedimento ingressi sunt, me vero divina quædam virtus prohibuit, ingressu arcens. Rursum igitur impellor retro, neque in atrio solam invenio. Existimans autem id accidisse ex muliebri imbecillitate, rursum me permiscens aliis, luctabar ut poteram, cubitisque comitens memetipsam impellebam. Sed laborabam frustra: rursus enim statim atque limen templi calcavi infelix, alios quidem excepit ecclesia nemine prohibente, me vero calamitosissimam suscipere recusabat: et tanquam si militaris turba ordinata ad hoc ibidem consisteret, ut ingressum præcluderet, sic me vis quædam subita repellebat, iterumque constituabat in atrio.

23. Hæc tertio ac quarto agens et patiens, ac denique fatigata, neque jam amplius valens trudere atque retrudi (defecerat enim virtus corporis præ violentia) tandem recedens discessi, et steti in angulo quodam atrii; atque ibi vix demum in cognitionem veni causæ, prohibentis me intueri vivificum lignum. Percussit enim oculos cordis mei salutaris sermo, ostendens mihi quod actionum mearum turpitudine præcludebat ingressum. Coepi igitur flere, et dolere, ac pectus tundere: suspiria autem ex intimo corde trahens ac lacrymans, video supra locum, in quo constiteram, positam imaginem sanctissimæ Deiparæ; atque in eam oculos indesinenter intendens, sic alloquor: Domina Virgo, quæ Verbum Dei secundum carnem peperisti, scio quoniam neque rationi neque decori congruit, quod ego, usque adeo sordida, tuam semper virginis intemeratam imaginem aspiciam; tuam, inquam, quæ semper casta corpus et animam incoinquinatam mundissimamque servasti: quin potius æquum est ut puritas tua me impuram abominetur et oderit. Quandoquidem tamen Deus, (quem genuisti, ideo, sicut univè, homo factus est, ut vocet peccatores ad poenitentiam; adjuva desolatam me et subsidio destitutam: jube etiam mihi indulgeri ingressum ad ecclesiam, neque prives me conspectu illius ligni, in quo confixus quoad carnem natus ex te Deus, proprium sanguinem dedit pro mea redemptione: jube mihi quoque, o Domina, aperiri ostium, ut divinam crucem adorem, teque genito ex te Deo vadem susceptibilem offeram, quod carnem meam nunquam deinceps commodabo obscenæ, ut antea, commissioni, sed mox ut crucem Filii tui videro, mundo et omnibus quæ in mundo sunt vale faciens, illuc ibo, quo tu ipsa, velut salutis meæ mediatrix, jussis atque duxeris me.

24. Talia loquens, et fidei ardore tanquam pignore quodam certior reddita gratiæ obtinendæ, atque in misericordia Deiparæ confisa, moveo me ab eo loco in quo consistens orationem feceram: rursusque accedens introeuntibus me permiscui, neque amplius sensi qui me impelleret ac vici sim impelleretur, aut omnino prohiberet appropinquare portæ per quam ingressus erat in templum. Hic vero horror et stupor me cepit, totaque contremui: deinde attingens portam quæ hactenus mihi clausa fuerat, veluti si ea vis omnis quæ antea impediverat, nunc aditum laxavisset, citra laborem ingredior; atque in sanctum admissa locum, frui sum salutari crucis aspectu; vidique arcana Dei, et quam paratus sit suscipere poenitentes. Itaque infelix ego in terram me prosternens, postquam

sanctam illud pavementum adoravi, cursim exivi festinans ad eam quæ mea fuerat mediatrix: constitutaque in loco, in quo sponsionis meæ signatum erat chirographum, ac genu flectens ante Deiparam semper virginem, huiusmodi verbis usa sum.

25. Tu, o Domina clementissima, humanitatem tuam erga me cominonstrasti, tu non repudiasti orationem peccatricis indignæ. Vidi gloriam, cuius conspectu merito privamur impuri: sis igitur gloria Deo, qui per te suscipit peccantium poenitentiam. Quid enim amplius cogitabo aut dicam peccatrix? Tempus est, Domina, ut fidejussionis, quam interposuisti pro me, impleantur promissa. Nunc igitur, quo jubes, deduc me: nunc vel maxime has mihi magistra salutis, manuducens me per viam poenitentiae. His dictis, audio vocem eminens clamantis: Si Jordanem transieris, optimam invenies requiem. Ego vero vocem istiusmodi audiens, mihiq; persuadens eam propter me factam, exclamavi lacrymans, et Deiparæ dixi: Domina, Domina, ne derelinquas me. Itaque vociferans egredior ex atrio templi, festinaque pergebam.

26. Egredientem autem me conspiciens quispiam, tradidit mihi tres nummos dicens, Accipe hosce, Mater. Ego vero datos expendens, tres panes mihi cum ipsis emi, et eos in vaticum benedictionis accepi. Interrogavi deinde eum qui panes vendiderat, quæ aut ubi esset via ad Jordanem ducens: edoctaque portam civitatis, quæ in illas ducebat partes, egrediebar currens, et proficisci incipiebam lacrymans: interrogationi vero interrogationem jungens, totoque die ambulans (erat enim, ut arbitror, hora tertia quando crucem conspexi) tandem inclinante ad occasum sole, appropinquavi ad templum Joannis Baptistæ, quod prope Jordanem situm est. Hic ego cum prius oravissem, descendi statim in Jordanem, faciemque ac manus sancta illa aqua rigavi: deinde in ipso Præcursoris templo suscepi intemerata atque vivifica mysteria, atque comedi mediam partem panis unius, et ex Jordane bibi, sicque me super terram posui nocte illa. Mane autem facto inveniens ibidem parvam scapham, transivi in ripam alteram; iterumque rogavi ducem meam, ut duceret me quo placuisset. Fui igitur in hac eremo, et ab illo tempore usque in hodiernum diem elongavi fugiens; et hic habito, expectans Deum meum, qui salvat conversos ad se a pusillanimitate spiritus et tempestatis.

τῆς σήμερον ἐμάχρυνα φυγαδεύουσα, καὶ ἐν ταύτῃ ὀλιγοφυχία καὶ καταιγίδος τοὺς ἐπιστρέφοντας πρὸς αὐτὸν διασώζοντα.

27. Dixit ad eam Zosimas: Quot vero anni sunt, o domina mea, ex quo in hac eremo habitas? Respondit mulier: Quadraginta septem anni, quantum existimo, sunt quod sancta civitate egressa fui. Et rursum Zosimas: Ecquid autem in cibum habuisti vel invenisti, o domina mea? Duos, inquit illa, et dimidium panem ferens Jordanem transivi, qui brevi arefacti induruerunt, et paulatim edendo absumpti sunt. Tunc Zosimas: Et sic absque difficultate transigisti tantum tot annorum spatium? neque tam subita mutatio quidquam te conturbavit? Rem, subiungit illa, nunc quæris, abba Zosima, quam vel referre horreo: si enim nunc in memoriam revocavero tam multa quæ sustinui pericula, tentationumque graviter me pulsantium rationem voluero reddere, vereor ne rursus ad eosdem impingar scopulos. Nihilominus, reponit Zosimas, nihil dimittas, domina, quod mihi non enunties: hoc enim te suppliciter omnino rogavi ut absque involuero cuncta me doceas.

28. Cui illa: Crede mihi, inquit, abba Zosima, annos septemdecim transegi in hac eremo, luctans

ψασα τοίνυν ἐμαυτὴν ἐγὼ ἡ ἀθλίη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἅγιον ἐκεῖνο προσκυνήσασα ἰδαφος, ἐτρεχον ἐξελύσασα, πρὸς τὴν ἐγγυσησμένην με σπουδάζουσα. Γίγνομαι: τοίνυν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐγγύης ὑπεγράφη χειρόγραφον· καὶ γόνυ κλίνασα ἐμπροσθεν τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου, τοῦτοις ἐχρησάμην τοῖς ῥήμασι·

καὶ. Σὺ μὲν, ὦ φιλάγαθε Δέσποινα, τὸ σὸν ἐνεδείξω [ἐπ' ἐμὲ] φιλάνθρωπον, σὺ τῆς ἀναξίας οὐκ ἐβδελύξω τὴν δέησιν· εἶδον δόξαν, ἣν δικαίως οὐχ ὀρώμεν αἱ ἄσωτοι· δόξα τῷ Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ δεχομένῳ τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν. Τί γάρ εἶχον πλέον ἢ ἁμαρτωλὸς ἐννοῆσαι ἢ φθέγγασθαι; Καίριός ἐστι λοιπὸν, Δέσποινα, πληρωθῆναι λοιπὸν τῆς ἐγγύης, ἥς ἐγγύησω, τὰ σύμφωνα. Νῦν ὅπου κελεύεις ὁδηγήσον· νῦν γενοῦ μοι μᾶλλον τῆς σωτηρίας διδάσκαλος, χειραγωγούσα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς μετάνοιαν ἄγουσαν. Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἤκουσα πρῶτον κράζοντος, Ἐάν τὸν Ἰορδάνην διέλθῃς, καλὴν εὐρήσεις ἀνάπαυσιν. Ἐγὼ δὲ τῆς φωνῆς ταύτης ἀκούσασα, καὶ ταύτην δι' ἐμὲ γενέσθαι πιστεύσασα, δακρύουσα ἐκραῖξα, καὶ τῇ Θεοτόκῳ ἐδόξα· Δέσποινα, Δέσποινα, μὴ ἐγκαταλίπῃς με. Καὶ ταῦτα βοήσασα ἐξίμμι ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ, καὶ συντόμως ἐβάδιζον.

καὶ. Ἐξερχομένην δὲ τις ἐωρακώς με, ἐπεδίδωκεν μοι τρεῖς φόλεις, Δέξαι ταύτας, ἀμμά μου, εἰπὼν. Ἐγὼ δὲ τὰ δοθέντα μοι κομίσασα, τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἡγόρασα ἄρτους, καὶ τούτους ἔλαβον εὐλογίας ἐφοδίων. Ἡρώτησα δὲ τὸν τοὺς ἄρτους πιπράσκοντα, Ποῖα καὶ πόθεν ἡ ὁδὸς καθέστηκεν, ἀνθρώπε, ἡ εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀπάγουσα; Καὶ μαθοῦσα τὴν πύλιν τῆς πόλεως, τὴν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐξάγουσαν, ἐξηλθον τρέχουσα, καὶ τῆς ὁδοπορίας εἰχόμεν δακρύουσα. Ἐρωτῆσαι δὲ φθάνουσα τὴν ἐρώτησιν, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσασα (ἦν γὰρ τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας, ὅτε τὸν σταυρὸν ἐθεασάμην, ὡς εἰκάσω), κατέλαβον λοιπὸν, τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν δύσιν κλίναντος, τὸν ναὸν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τὸν καίμενον τοῦ Ἰορδάνου σύνεγγυς. Καὶ πρότερον ἐν τῷ ναῷ προσκυνήσασα κατήλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην αὐτίκα, καὶ πρόσσωπον καὶ χεῖρας ἐξ ἐκεῖνου τοῦ ἁγίου ὕδατος ἔβρεξα· μετέλαβον δὲ τῶν ἀγράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ ἐνὸς ἄρτου τὸ ἡμισυ ἔφαγον, καὶ ἐκ τοῦ Ἰορδάνου πούσα ἐπὶ τῇ γῇ, καὶ ἐμαυτὴν τὴν νύκτα κατέκλινα. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐρῶσα μεκρὸν ἐκείσε πλοιάριον, ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἕτερον γέγονα, καὶ πάλιν ἐξήτησα τὴν ὁδὸν μου, ὁδηγήσασθαι με ὅπου ὁ ἄνθρωπος αὐτῇ εὐάρεστον. Ἔγωνα τοίνυν κατὰ ταύτην τὴν ἐρημον, καὶ ἐξ ἐκεῖνου μέχρι αὐλίζομαι, προσδεχομένη τὸν Θεόν μου, τὸν ἀπὸ αὐτὸν διασώζοντα.

καὶ. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς πρὸς αὐτὴν ἐφησεν· Πόσα δὲ ἔτη εἰσίν, ὦ κυρία μου, ἐξ ὅτε εἰς ταύτην αὐλίζῃ τὴν ἐρημον; Ἀπεκρίθη ἡ γυνή· Τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη, ὡς εἰκάσω, εἰσίν, ἐξ ὅτε τῆς ἁγίας πόλεως ἐξελήλυθα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς· Καὶ τί δὲ εὗρες ἢ ἐσχίχας τροφήν, ὦ κυρία μου; Ἐφη δὲ ἡ γυνή· Δύο μὲν ἡμισυ ἄρτους τὸν Ἰορδάνην ἀπέρασα φέρουσα, οἵτινες κατ' ὀλίγον ξηρανθέντες ἀπελιθώθησαν, καὶ μικρὸν ἐπὶ χρόνους ἐσθίουσα διετέλεσα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς· Καὶ οὕτως ἀπόνως παρήλθες τῶν τοσούτων ἐτῶν τὸ διάστημα, μηδὲν τῆς ἀθρόας γενομένης μεταβολῆς ταραττούσης σε; Ἀπεκρίθη ἡ γυνή· Πρᾶγμα μὲν νῦν ἠρώτησας, ἀδελφὲ Ζωσιμᾶ, ὅπερ φρίττω καὶ λέγουσα· ἂν γὰρ ἔλθω νῦν εἰς ἀνάμνησιν τῶν τοσούτων κινδύνων, ὧν περ ὑπέμεινα, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν δεινῶς ἐνοχλησάντων μοι, φοβούμαι μὴ πῶς καὶ αὐθις ὑπ' ἐκείνων βληθῶμαι. Εἶπεν δὲ Ζωσιμᾶς· Μηδὲν ἐάσης, κυρία μου, ὅπερ μὴ ἀναγγέλλῃς μοι· ἀπαξ γὰρ εἰς τοῦτο κατεπηρώτησά σε, ἵνα πάντα ἀπαρалаίπτως διδάξῃς με.

καὶ. Ἡ δὲ πρὸς αὐτόν· Πιστεύσον, ἀδελφὲ, δεκαεπτὰ ἔτη εἰς ταύτην περιήλθον τὴν ἐρημον, θηρ-

σὺν ἀνημέροις ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πικτεύουσα. Ἡνίκα τροφῆς μεταλαβεῖν ἐπεχείρησα, ἐπεθύμουν τὰ κρέατα καὶ τοὺς ἰχθύας οὓς ἔχει ἡ Ἀίγυπτος· ἐπεθύμουν τοῦ οἴνου τὴν πόσιν, τὴν ἐν ἐμοὶ καταθύμιον· πολλῶν γὰρ οἴνων ἐγρώμην ἡνίκα ἐν τῷ κόσμῳ διέτριβον· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ ὕδατος ὅλως ἀπογεύσασθαι ἔχουσα, δεινῶς ἐφλεγόμην καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔπερον. Εἰσφεῖ δέ μοι καὶ τῶν πορνικῶν ἁσμάτων ἐπιθυμία ἡ παράλογος, δεινῶς αἰὲ παράττουσα καὶ ἀναπειθουσα με ἄδεν τὰς ψυχὰς τῶν δαιμόνων ὥσπερ μεμάθηκα· εὐθύς δὲ δακρύουσα, καὶ τῇ χειρὶ τὸ στήθος μου τύπτουσα, ἑμαυτὴν ἀνεμίμνησκον τῶν συμφώνων ὧν ἐθέμην ἐξερχομένη κατὰ τὴν ἔρημον. Ἐγινόμην δὲ τῷ λογισμῷ πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τῆς ἀναδόχου μου, κάκεῖνῃ προσέχλαιον, ἐκδιώξαι τοὺς λογισμοὺς αἰτούσα, τοὺς οὕτως τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν κατατρέχοντας. Ὅσοι δὲ ἀρκούντως ἰδῆκρυσα, καὶ τὸ στήθος εἰς δύναμιν ἐτύψα, φῶς ἔβλεπον πάντοθεν περὶ αὐτὸν με· καὶ ἐντεῦθεν λοιπὴν γαλήνη τις σταθερὰ ἐκ τρικυμίας ἐγένετό μοι.

κθ'. Τοὺς δὲ λογισμοὺς, τοὺς εἰς πορνείαν αὐτὸς ὠπτοῦντάς με, πῶς σοι, ἀββᾶ, διηγῆσμαι; Πῦρ γὰρ ἐνδοθεν τῆς καρδίας μου τῆς τολαίνης ἀνῆπτετο, καὶ ὅλην δι' ὅλου ἐξέφλεγεν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀνῆρθεῖτε μέλει. Εὐθύς δὲ, ἡνίκα λογισμὸς τοιοῦτος προσέβαλλεν, ἐβρίπτον ἑαυτὴν εἰς γῆν, καὶ τὸ ἔδαφος τοῖς δάκρυσιν ἐβρεχον, αὐτὴν μοι νομίζουσα παρ-ιστάει τὴν ἐγγυσημένην με, ὥσπερ προστασία, καὶ παραβαθείσαν, καὶ ποινὰς τῆς παραβασίας εἰσ-πράττουσαν. Οὐκ ἀνιστάμην τοῖνον ἀπὸ τῆς εἰς γῆν κατανεύσεως, ἣν συνέθη διέρχεσθαι νυχθήμερον, ὥς ὅτε με τὸ φῶς ἐκείνο τὸ γλυκὺ περιέλαμψεν, καὶ τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἐνοχλοῦντάς μοι ἐδίωξεν. Λοι-πὸν αἰ: τὸ ὅμμα τῆς διανοίας μου πρὸς τὴν ἐγγυτὴν ἀκαταπαύστως ἀνέπεμπον, αἰτούσα βοήθειαν τῇ κιν-δυνευούσῃ κατὰ τὸ τῆ: ἐρήμου πέλαγος· καὶ γε βο-θὸν ἔσχον, καὶ τῆς μετανοίας συλλήπτωρα. Καὶ οὕ-τως διήλθον τῶν δεκαεπτὰ ἐτῶν τὸ διάστημα, μυρίοις κινδύνους προσομιλήσασα· ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ βοήθς: μου παρίστανεν ἐν πᾶσι, καὶ διὰ πάντων χειραγωγούσα με.

λ'. Εἶπεν δὲ Ζωσιμάς πρὸς αὐτὴν· Οὐκ ἐδεήθης τροφῆς, ἢ ἐνδύματος; Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Τοὺς μὲν ἄρτους ἐκείνους, καθὰ προείπον, ἀναλώ-σασα, τὰ δεκαεπτὰ ἔτη ἐτράφην βοτάναις, καὶ λοι-ποῖς τοῖς εὐρισκομένοις κατὰ τὴν ἔρημον· τὸ δὲ ἱμάτιον, ὅπερ εἶχον τὸν Ἰορδάνην διαπεράσασα, διαρρῦν ἐδεσπάνηται. Πολλὴν ἐκ τοῦ κρύους καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ θέρους φλογὸς ἀνάγκην ὑπέμεινα, συγκαιομένη τῷ καύσωνι, καὶ τῷ παγετῷ πηγυ-μένη καὶ τρέμουσα, ὥς πολλὰς με χαμαὶ πεσοῦσαν ἀπνουν μεῖναι σχεδὸν καὶ ἀκίνητον. Πολλὰς τοῖνον καὶ πολλὰς συμφορὰς καὶ πειρασμοὺς ἀνηκίστοις ἐπύκτευσα. Ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πολυτρόπως τὴν ἁμαρτωλὸν μου ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τὸ ταπεινὸν διετήρησεν· ἐννοοῦσα γὰρ μόνον ἐξ ὁποῦν κακῶν με ἐβρύσατο, τροφὴν ἀδᾶπανον κέκτημαι, τὴν ἰλιπεία τῆς σωτηρίας μου· τρέφομαι γὰρ καὶ σκέπομαι τῷ ῥήματι τοῦ Θεοῦ διακρατοῦντος τὰ οὐμπαντα· οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀρι-τῶν μόνον ζήσεται ἄνθρωπος, καὶ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν σκέπην, πέτραι περιεβάλλοντο, ὅσοι τὸ τῆς ἁμαρτίας ἀπεδύσαντο περιβάλλαιον.

λα'. Ἀκούσας δὲ Ζωσιμάς, ὅτι καὶ χρήσεων Γρα-φικῶν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τε Μωυσέως καὶ τοῦ Ἰωβ, καὶ τῆς βίβλου τῶν Ψαλμῶν (35) ἔφητεν πρὸς αὐτὴν· Ψαλμοῖς δὲ, ὦ κυρία μου, ἢ ἄλλοις βιβλίοις ἐντέυ-χας; Ἡ δὲ ἀκούσασα τοῦτο ὑπεμείδισεν, καὶ φησιν πρὸς τὸν γέροντα· Πίστευσον, ἄνθρωπε, οὐκ εἶδον ἕτερον ἄνθρωπον ἐξ ὅτε τὸν Ἰορδάνην ἐπέρασας, εἰ μὴ τὸ σὸν πρόσωπον σήμερον· ἄλλ' οὐδὲ θηρίον ἢ

cum effrenatis cupiditatibus meis, veluti cum bestiis immansuetis. Si cibum aggrediebar sumere, desiderabam carnes piscesque quibus abundat Ægyptus, vini pocula, multum mihi amata: copioso enim vino utebar, cum viverem in sæculo; hic vero neque aquam gustare licebat graviter æstuanti, atque sitim amplius tolerare non valenti. Subingrediebatur autem meretriciorum cantum cupiditas ad-versa rationi, multum me conturbans, suadensque ut canerem quas didiceram diabolicas cantiones. Ego vero statim illacrymans, manuque pectus tundens, mihi ipsi revocabam memoriam promissorum, quæ sanxi ad eremum digrediens; et cogitatione relere-bam me ad imaginem Deiparæ susceptricis meæ, et quasi coram ea existens flebam, rogaham ut libe-raret me a tentationibus, miseram animam meam tantopere infestantibus. Postquam vero diu plora-veram et pectus pro viribus verberaram, vidi lumen indequaque me circumcingens, et exinde constans deinceps malacia mihi atque tranquillitas obtigit.

29. Cogitationes vero quæ rursum ad fornicatio-nem impellebant me, quomodo tibi explicem, abba? Ignis enim in meo infelici corde accendebatur, totanique exurebat atque ad desiderium coitus per-trahabat. Ego vero statim atque ejusmodi tentatio offerebatur, prosternebar in terram, et lacrymis rigabam solum; ipsam vadem meam astare credens tanquam prævaricatrici, ad violatæ sponsionis pœ-nas exigendas: neque prius assurgebam de terra, in qua nunquam contigit totam diem ac noctem sic me jacere, donec suave illud lumen mihi circumfol-geret, et molestas mihi cogitationes dissiparet. Denique mentis meæ oculos indesinenter deligebam in eam quæ sponderat pro me, petens opem in hujus eremi pelago periclitanti animæ. Et vero auxiliatri-cem habui ac pœnitentiæ susceptricem: atque ita spatium annorum decem ac septem transegi, nullo periculis implicata. Ex illo autem tempore usque in hodiernum diem, in omnibus mihi adfuit pro-rectrix mea meque velut ad manum semper de-duxit.

30. Dixit ei Zosimas: Numquid eguisti victu et vestitu? Ipsa vero respondit: Consumptis, quos ante dixi, panibus, annos septemdecim sustentavi me herbis et qualicumque edulio per desertum inveniendo: vestimentum autem, quod habebam Jordanem transiens, consumptum attritumque est. Multam igitur ex frigore, multam etiam ex ardore æstivo molestiam sustinui, calore adusta, et frigore tremens atque constricta, adeo ut sæpe in terram corruens fere absque spiritu immobilis permanerem; unde multis quoque insidiis dæmonum et tentationi-bus perpetuis oppugnabar. Sed deinceps et usque nunc multiplex Dei virtus peccatricem animam meam et hoc vile corpusculum conservavit. Etenim cum solum recordor ex quantis malis me eruerit; ci-bum habeo non consumendum, spem, inquam, sal-utis consequendam. Nutrior namque, et contegor Dei verbo omnibus dominantis, quia non in solo pane vivit homo: et pro eo quod vestimentum non habent, induuntur petram quicumque exuerunt pec-cati indumentum.

31. Audiens autem Zosimas quod meminisset biblicarum sententiarum ex Moyse et Job atque li-bro Psalmorum, dixit ad eam: An Psalmos quoque et Scripturas alias didicisti, domina? Ipsa vero sub-risit ad interrogationem istiusmodi, et ait ad senem: O homo, crede, quod a die qua Jordanem transii, nullius hominis vultum præter tuum hodie sum in-tuita: sed neque feram aut aliud quodpiam animal

NOTÆ.

(35) Ex psalmo lxxv, v. 8, accepta phrasis in fine uim. 26, facile apparet imbutis lectione Scriptura-rum, uti et hic locus ex Deut. viii, v. 3. Qui et ab evangelistis Matthæo et Luca usurpatur; minus

obvius est locus ex Job, quia juxta versionem LXX expressus; cum in Vulgata cap. 24, v. 8, legatur, Non habentes velamen, amplexantur lapides.

vidi, ex quo hanc solitudinem novi. Litteras igitur nunquam didici: quinimo nec psallentem quemquam nec legentem audivi: sermo autem Dei vivus et efficax, ipse docet hominem scientiam. Atque ecce hic finem habet narrationis meae: quod autem feci exordiens, nunc quoque adjuro te per incarnationem Verbi divini, ut pro me peccatrice Dominum exores. Hæc illa cum dixisset, et huc usque sermonem protraxisset, inclinavit sese benedictionem postulans. Senex vero rursum cum lacrymis exclamavit: Benedictus Deus qui facit magna et admiranda, gloriosa ac prædicanda, quorum non est numerus. Benedictus Deus, qui ostendit mihi quanta largiatur timentibus se. Vere non derelinquis quærentes te, Domine.

32. Ipsa porro senem sustinens non permisit, ut sese ad benedictionem inclinare pergeret, sed ait ad eum: Adjuro te per Salvatorem Christum Deum nostrum, ne quid horum omnium quæ audivisti mortalium alicui reveles, usque dum ab hac terra me abstulerit Dominus. Nunc vero vade in pace, quia rursum sequenti anno videbis me, et ego te, Dei gratia custoditum. Fac autem, propter Deum quod nunc tibi præcipio. Cum anno proximo Quadragesimale tempus advenerit, ne transeas Jordanem, sicut fieri solet in monasterio. Obstupuit Zosimas audiens quod de regula monasterii loqueretur; neque aliud dixit quam, Gloria Deo, magnas gratias indulgenti diligentibus se. Ipsa vero subiunxit: Expecta, abba, ut dixi, in monasterio: neque enim, si volueris egredi, id tibi succedet: vespere autem in crena Domini accipe mihi sacrum vas vivifici corporis et sanguinis Christi, tantis mysteriis dignum, atque affer; manens omnino in ea Jordanis ripa, quæ terræ habitata est propior, donec adveniens suscipiam vitalia dona: ex quo enim illa suscepisti in templo Præcursoris, prius quam Jordanem trajicerem, usque nunc carui participatione sanctificationis hujus, et nunc ipsam inexplebili amore concupisco; ideoque oro ne meam despicias petitionem: sed omnino mihi adleras salutifera atque divina mysteria, ea hora qua Dominus discipulos suos divini istius epuli fecit participes. Abbati vero Joanni, ejus in quo habitas monasterii legumeno, hæc dicito: Attende tibi ipsi et gregi tuo: quædam enim tibi aguntur quæ indigent correctione: verumtamen nolo ut hæc ei nunc dicas, sed quando Dominus te reduxerit. Hæc elocuta, ei seni dicens: Ora pro me, denuocucurrit versus interiorem eremum. Zosimas vero genua flectens, et adorans solum in quo steterant vestigia pedum ejus, Deoque gloriam reddens ac gratias agens, cum gaudio spiritus et exultatione corporis reversus est, glorificavitque ac benedixit Christum Deum nostrum: et rursum solitudinem illam emetiens, venit ad monasterium, ea die qua cæteri monachi solebant reverti.

σὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· αὐτὸς δὲ διελεύσας ἐκείνην τὴν ἔρημον ἐφθασεν εἰς τὸ μοναστήριον καθ' ἣν ἡμέραν ὑποστρέφειν εἰώθασιν οἱ αὐτόθι μονάζοντες.

A ἄλλον ζῶον τεθέσθαι ἐξ ὅτε ταύτην εἶδον τὴν ἔρημον· γράμματα τοίνυν οὐ μεμάθηκα πώποτε. Ἄλλ' οὐδὲ ψάλλοντός τινος ἢ ἀναγινώσκοντος ἤκουσα· ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, ζῶν τε καὶ ἐνεργὴς ὢν, αὐτὸς διδάσκει τὸν ἀνθρώπον γινώσκειν. Ἔως ὥδε τὸ πέρας τῆς κατ' ἐμὲ διηγῆσεως· ἀλλ' ὅπερ ἐποίησα ἐναρχομένη τῆς διηγῆσεως, καὶ νῦν ἐνορκῶ σε κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, εὐχεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τῆς ἀσώτου διὰ τὸν Κύριον. Ταῦτα εἰπούσης ἐκείνης, καὶ τὸν λόγον ὥδε συντελεσάσης, ὥρμησεν βαλεῖν μετένοιαν. Καὶ αὐθις ὁ γέρονς σὺν δάκρυσιν ἔκραζεν· Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ ποιήσας μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἐνδοξία τε καὶ ἐξαισία, ὃν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· εὐλογητὸς δὲ Θεός ὁ δέξας μοι ὅσα χαρίζεται τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· ὄντως γὰρ οὐκ ἐγκατέλειπας τοὺς ἐκζητούντάς σε, Κύριε.

λβ'. Ἐκείνη δὲ ἐπιλαβομένη τοῦ γέροντος, οὐκ ἔτι συνεχώρησεν βαλεῖν τελείως μετένοιαν, ἀλλ' ἔφησεν πρὸς αὐτόν· Ταῦτα πάντα, ὅπερ ἤκουσας, ἀνθρώπε, B ἐνορκῶ σε κατὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μηδὲν ἐξείπειν, ἕως ὅτε ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς τῆς ἀπολύσει με. Τὸ δὲ νῦν ἔχον ἐν εἰρήνῃ πορεύθητι, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐρχόμενον ὄψαι με, καὶ ὀφθήσῃ μοι τοῦ Θεοῦ χάριτι φυλαττόμενος· ποιήσῃς δὲ διὰ τὸν Κύριον ὅπερ νῦν σοι ἐντέλλομαι. Εἰς τὰς νηστείας τὰς ἱερὰς τοῦ ἔτους τοῦ ἐπερχομένου μὴ περάσῃς τὸν Ἰορδάνην, ὥσπερ εἰώθατε ποιεῖν εἰς τὸ μοναστήριον. Ἐξίστατο δὲ Ζωσιμᾶς ἀκούων οὗτοι καὶ τὸν κανόνα τοῦ μοναστηρίου ἀπήγγειλεν, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἔλεγεν εἰ μὴ, Δόξα τῷ Θεῷ, μεγάλα χαρίζομένῳ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἐκείνη δὲ ἔφησεν, Μείνων ἀββᾶ, ὡς εἶπον, εἰς τὸ μοναστήριον· οὐδὲ γὰρ θέλοντί σοι ἐξελεῖν εὐ γενήσεται· τῇ δὲ ἀγία ἐσπέρα τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ, λάβε μοι τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰς σκεῦος ἱερὸν καὶ τῶν τοιοῦτων μυστηρίων ἐπάξιον, καὶ φέρε, καὶ μείνων μετὰ πάντος εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἰορδάνου τὸ προσεγγίζον τῇ οἰκουμένῃ, ὅπως ἐλθούσα C μεταλάβω τῶν ζωοποιῶν δώρων. Ἐξ ὅτε γὰρ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, πρὶν ἢ τὸν Ἰορδάνην διελθῶν, μετέλαβον, οὐκέτι μέχρι τοῦ νῦν τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ τοῦ τετύχηκα· καὶ νῦν ἐκείνου ἐφέλωμαι ἀκατασχέτω τῷ ἔρωτι· δι' ὃ αἰτῶ καὶ παρακαλῶ τὴν ἐμὴν μὴ παρακούσασθαι ἀλγιστίν, ἀλλὰ πάντως ἀγαγέ μοι τὰ τοιαῦτα ζωοποιὰ καὶ θεῖα μυστήρια, καθ' ἣν ὥραν ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς τοῦ Θεοῦ δείπνου μετόχους πεποίηκεν. Τῷ δὲ ἀββᾶ Ἰωάννῃ, τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς ἐν ἣ κατοικεῖς, ταῦτα εἶπέ· Πρόσχε σεαυτῷ καὶ τῇ ποιμνῇ σου· τίνα γὰρ ἐκεῖ τελούνται δεόμενα διορθώσεως. Ἄλλ' οὐ νῦν σε θέλω ταῦτα εἰπεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτε ὁ Κύριος ἐπιτρέψει σοι· ταῦτα εἰπούσα, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, τῷ γέροντι φήσασα, ἐπὶ τὸ βάθος τῆς ἐρήμου αὐθις ἐξέδραμεν. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς κλίνας τὰ γόνατα, καὶ προσκυνήσας τὸ ἔδαφος ἐν ᾧ ἔστησαν τὰ ἱχνη τῶν ποδῶν αὐτῆς, δούς τῷ Θεῷ δόξαν καὶ εὐχαριστήσας, ὑπέστρεψεν ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς τε καὶ σώματος, δοξάζων καὶ εὐλογῶν Χρι-

CAPUT IV.

Sacra communio Mariæ præbita, sepultura curata.

53. Toto illo anno tacuit Zosimas, non audens quidquam eorum quæ viderat alicui enuntiare; penes se interim orabat Deum, ut iterum ei ostenderet vultum exoptatum: cruciabatur autem et affligebatur, cogitans quam longa esset anni periodus, totumque illum cupiebat esse unum solum diem, si fieri potuisset. Cum vero initium statimiorum referens Dominica affluit, alii quidem statim post consuetam orationem psallentes exierunt; ipsum vero febricitantem delinuit morbus et remanere coegit. Recordatus est ergo Zosimas quod sibi dixerat sancta, quia neque si volueris monasterium egredi id tibi succedet: transactisque diebus paucis resurgens a morbo, reliquum temporis in monasterio peregit.

λγ'. Καὶ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἡσύχασεν ἅπαντα, μηδὲν πολμῶν ἐξείπειν μηδὲν ὧν ἐθεάσατο· καθ' αὐτὸν δὲ τὸν Θεὸν καθικέτευσεν, δεῖξαι αὐτῷ αὐθις τὸ ποθοῦμενον πρόσωπον. Ἐδυσχέραινεν δὲ καὶ ἐδυσφόρει τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐννοῶν τὴν περίοδον, μίαν ἐνθέλων τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέραν γενέσθαι, ὡς οἶόν τε ἦν. Ἦνίκα δὲ ἐφθασεν τῶν ἱερῶν νηστειῶν ἡ ἀπαρχομένη Κυριακή, εὐθύς μετὰ τὴν ἐξ ἔθους εὐχὴν οἱ μὲν ἄλλοι πάντες· ἐξέσαν ψάλλοντες· αὐτὸν δὲ νόσος κατέσχευεν πυρέξαντα, καὶ μένειν ἐνδον ἠνάγκασεν. Ἐμνήσθη δὲ Ζωσιμᾶς τῆς Ὀσίας εἰπούσης, ὅτι· Οὔτε θέλοντί σοι τῆς μονῆς ἐξελεῖν οὐ σοι γενήσεται. Ὅλγαι δὲ ἡμέραι διέδραμον, καὶ τῆς νόσου διαναστάς ἐν τῷ μοναστηρίῳ διέτριβεν.

λθ'. Ἦνικά δὲ πάλιν οἱ μοναχοὶ ὑπέστρεψαν, καὶ ἤγγισεν ἡ ἑσπέρα τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ, ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα αὐτῷ· καὶ λαβὼν εἰς μικρὸν ποτήριον τοῦ ἀγρᾶντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἔβαλεν εἰς κανίσκιον ἰσθάδας καὶ φοίνικας, καὶ φακὴν μικρὰν βραχέισαν ἐν ὕδατι· ἀπέρχεται δὲ βαθείας ὁψίας, καὶ καθέζεται εἰς τὸ γαίολο τοῦ Ἰορδάνου, τῆς Ὀσίας ἀναμένων τὴν ἀφίξιν. Χρονίζοντας δὲ τοῦ γυναιόου τοῦ ἱεροῦ, Ζωσιμᾶς οὐκ ἐνύσταξεν, ἀλλ' ἀκλινῶς ἐώρα τὴν ἔρημον, ἀναμένων ἰδεῖν ὅπερ ἰδεῖν ἐπεθύμῃσεν. Ἐλέγεν δὲ καθ' ἑαυτὸν ὁ γέροντος καθήμενος· Ἀρά γε μὴ ποτε τὸ ἀνάξιόν μου ἔλθειν ταύτην διεκώλυσεν; ἄρα ἦλθεν, καὶ μὴ εὐροῦσά με αὐθις ὑπέστρεψεν; Ταῦτα λέγων ἔδακρυσεν, καὶ δακρύσας ἐστέναξεν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάρας, τὸν Θεὸν ἱκέτευσεν λέγων· Μὴ στερήσης με, Δέσποτα, καὶ αὐθις ἰδεῖν ὅπερ ἰδεῖν συνεχώρησας· μὴ ἀπέλθω κενός, τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας φέρων εἰς ἔλεγχον. Ταῦτα σὺν δάκρυσιν ἐπευξάμενος, εἰς ἔσπερον λογισμὸν περιπέπτικεν· ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῷ· Τί δὲ, εἰ ἄρα καὶ εἴθῃ, γενήσεται; Πλοῖδιον γὰρ οὐ πάρεστιν. Πῶς τοίνυν τὸν Ἰορδάνην παρέλθοι, καὶ πρὸς ἐμὲ γενήσεται τὸν ἀνάξιον; Οἱμοὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιώτητος! οἱμοὶ τῆς ἐμῆς ἐλπεινότητος! Τίς με τοιοῦτον καλοῦ δικαίως ἐστέρεσεν;

λε'. Ταῦτα λογιζομένου τοῦ γέροντος, ἰδοὺ καὶ τὸ δειπνὸν ἐφθάσεν γύναιον, καὶ εἰς τὸ πέραν ἔστη τοῦ ποταμοῦ, ὅθεν καὶ ἤρχετο. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἐξανέστη χαίρων καὶ ἀγαλλιώνμενος, καὶ δοξάζων τὸν Θεόν. Αὐθις δὲ τῇ λογισμῷ τοῦ μὴ δύνασθαι αὐτὴν περάσαι τὸν Ἰορδάνην ἐπάλαυνεν. Ὁρᾷ δὲ αὐτὴν τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν Ἰορδάνην σφραγίσσασαν (πανσέληνος γὰρ οὐκ ἦρχεν ἡ νύξ, ὡς ἔλεγεν), καὶ ἅμα τῇ σφραγίδι ἐπέβδασαν τῷ ὕδατι, καὶ περιπατοῦσαν ἐπὶ τῶν ὕδατων ἐκάνω, καὶ πρὸς ἐκεῖνον βαδίζουσιν. Τὸν δὲ θελήσαντα ποιῆσαι μετάνοιαν διεκώλυεν κράζουσα, καὶ ἐπὶ τῶν ὕδατων βαδίζουσα, Τί ποιεῖς, ἀδελφὲ, καὶ ἑρεῖς ὑπάρχων, καὶ βαστάζων θεία μυστήρια; Τοῦ δὲ πρὸς τὸ λεγόμενον εἰξαντος, ἀποβῆσα τοῦ ὕδατος ἔρρησεν πρὸς τὸν γέροντα· Εὐλόγησον, Πάτερ, εὐλόγησον. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο σύντρομος (ἐκστασις γὰρ αὐτὸν εἶχεν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι)· Ὅντως ἀψευδὴς ὁ Θεὸς ἐπαγγεiliάμενος ἀποστολῆσαι Θεῷ καθόσον ἐπικτὸν τοὺς αὐτοὺς ἐκκαθαίροντας· δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃς οὐκ ἀπεστείλας τὴν προσευχὴν μου, καὶ τὸ ἑλεός σου ἀπὸ τοῦ δούλου σου· δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δειξάς μοι διὰ ταύτης τῆς δούλης σου, πῶσον ἀπέχω μέτρον τῆς τελειότητος. Καὶ ταῦτα ἅμα λέγοντα, ἤτησεν ἡ γυνὴ εἰπεῖν τὸ ἅγιον τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ τὸ, Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατάρξασθαι. Καὶ τοῦτου γενομένου, καὶ τῆς εὐχῆς πέρας λαβούσης, κατὰ τὸ σῆμα δέδωκεν τὴν ἀγάπην τῷ γέροντι εἰς τὸ στόμα· καὶ οὕτως τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μεταλαβούσα, εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας διάρασα, ἐστέναξεν σὺν δάκρυσιν, καὶ οὕτως ἀβόησεν· *Κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· δεῖ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.*

λς'. Τότε λέγει τῷ γέροντι· Συγχώρησόν μοι, ἀδελφὲ, καὶ ἄλλην ἐπιθυμίαν μου πληρώσον· καὶ νῦν μὲν ἀπέλθε εἰς τὸ μοναστήριον, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι φρουρούμενος, εἰς δὲ τὸ ἔτος τὸ ἐρχόμενον εἴθε καὶ αὐθις εἰς ἐκεῖνον τὸν χειμάρρον, ἐνθα σοι τὸ πρῶν συνέντευχον· εἴθε πάντως διὰ τὸν Κύριον, καὶ πάλιν ὅψει με καθὼς θέλει ὁ Κύριος. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Εἴθε ἦν δυνατόν ἐντεῦθεν ἀκαλουθηθεῖσαι σοι, καὶ βλέπειν διὰ παντὸς τὸ σὺν τιμῷ πρόσωπον· ποίησεν δὲ μετὰ τὸν γέροντος αἰτήσιν, καὶ ἐξ ὧν ἐνήνοχα ὡς μικρὰς τροφῆς μεταλαβε· καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν, δείκνυσιν αὐτῇ ὅπερ εἶχεν κανίσκιον. Ἡ δὲ δακτύλοις ἄκροις τῆς φακῆς ἀψάμενη, καὶ τρεῖς κόκκους ἀνελόμενη, τῷ ἰδῶν προσήγαγεν στόματι, ἀρκεῖν εἰπούσα τὴν χάριν τοῦ ἡλεούματος, ὥστε συντηρεῖν τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀμίαντον. Καὶ ταῦτα εἰπούσα, ἔπεν πάλιν τῷ γέροντι· Εὐχαί

A 34. Porro monachis iterum reversis, cum advenisset mysticæ cenæ vespera, fecit quæ sibi fuerant imperata; et accipiens parvum poculum intermerati corporis ac venerandi sanguinis Christi Dei nostri, sumpsit in canistro ficus et dactylos, modicæque fabas aqua maceratas: abiens vero profunda jam vespera sedit in ora Jordanis, expectans Sanctæ adventum. Moram autem faciente muliere, non dormitavit Zosimas, sed indesinenter prospicebat eremum, præstolans sicubi videret quod tantopere cupiebat. Dixit autem intra se dum ita sederet: Num forte indignitas mea aliqua ipsam venire prohibuit? aut forte jam venit, neque non invento rursum abisti? Hæc dicens flebat, et flets suspirabat, oculosque in cælum attollens orabat Deum: Ne fraudes me, inquam, Domine, ab iterato ejus aspectu, quam semel a me conspici permisiisti; neque revertar hinc vacuus, mecum ferens opprobrium peccatorum meorum. Talia oranti cum lacrymis, longe diversa incidit cogitatio, dixitque intra se: Quid vero flet si venerit? neque enim cymba ad manum est; quomodo igitur Jordanem transibit, atque ad me indignum accedit? Heu me miserum! heu infelicem! quis me tam grandi bono privavit propter culpam meam?

C 35. Ita secum ratiocinabatur senex, cum ecce advenit sancta mulier, et trans Jordanem stetit unde advenerat. Zosimas vero exsurrexit gaudens atque exultans et glorificans Deum. Rursum autem affligbat eum cogitatio quod non posset Jordanem transire. Tum vidit eam venerando crucis signaculo Jordanem signare (nox enim ut in plenilunio illustris erat, quemadmodum retulit) moxque ut aquas signavit, ingredi, ac super easdem ambulare, et venire ad se. Volentem autem inclinare se prohibuit, clamans et super fluvium incedens; Quid agis, abba? qui et sacerdos es et divina portas mysteria. Ipso vero verba ejus considerante, gradiens super aquas, dixit seni: Benedic, Pater, benedic. Qui expavescens (stupor enim apprehenderat eum super admirabili visione) respondit eidem: Vere fidelis Deus est, qui promisit assimilandos Deo quantum fas est qui seipsos perpurgassent. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui non amovisti orationem meam neque misericordiam tuam a servo tuo. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per hanc famulam tuam, quanto intervallo distem a perfectione. Hæc loquentem rogavit mulier sanctum fidei Symbolum, et Pater noster qui es in cælis, inchoare: quo facto et fine orationi posito, juxta consuetudinem osculum senis ori dedit: et sic divina suscipiens mysteria, manusque in cælum sustollens exclamavit: *Nunc dimittis famulam tuam, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia videram oculi mei salutare tuum.*

D 36. Tunc dixit seni: Ignosce, Pater, atque aliam etiam petitionem meam imple. Abi nunc in monasterium, Dei gratia te custodiens; proximo autem anno veni; rursusque ad torrentem illum, ubi tibi primum occurri, accede, obsecro, propter Dominum: ibi iterum me videbis, sicut Dominus voluerit. Ipse autem respondit ei: Utinam possem ex nunc sequi te et tuo conspectu semper frui! sed et tu petitionem unam meam facito, atque ex his quæ detuli modicam accipe refectionem: et hæc dicens ostendit ei quem ferebat corbem. Ipsa vero summis digitis fabas attingens, et tria grana inde auferens, proprio admonuit ori, dicens, sufficere gratiam Spiritus ut substantiam animæ incorruptam conservet; rursusque dixit seni: Ora, per Deum, ora pro me, et meam humilitatis recordare. Ipse autem pedes Sanctæ amplectens, oransque ut pro Ecclesia

* Matth. vi, 9. * Luc. ii, 29.

et imperio atque ipso se deprecare, dimisit eam, ubiique fleus et suspirans; neque enim ultra retinere incomprehensibilem præsimebat. At illa rursus Jordanem signans, ascendit aquas, et sicut prius ambulans, ab eo discessit. Senex vero reversus est, gaudio et timore multo plenus, seque ipsum redarguens quod nomen Sanctæ non curavisset discere: sed et hoc speravit se posse anno futuro consequi.

συνεχόμενος, μεμφομένός τε αὐτὸν, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς τυχεῖν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐπερχόμενον.

37. Transactio autem anni circulo iterum abili in eremum, omnia ex more faciens, et festinans ad spectaculum istud mirabile, Emetiens vero solitudinis spatium, et signa quædam inveniens, quæsitum loci indicium facientia; circumspiciebat ad dexteram sinistramque, oculos quaquaversum volvens, instar ardentissimi venatoris, sicubi forte dulcissimum animal deprehenderet. At ubi nihil uspiam moveri conspexit, coepit iterum lacrymis seipsum perfundere, et sursum elevando oculos atque orando dicere: Ostende mihi, Domine, thesaurum tuum sacrosanctum, quem in hac eremo abscondisti: ostende mihi, obsecro, angelum incarnatum, cujus indignus est mundus. Atque hæc dicens pervenit ad locum, qui speciem alvei fluvialis habebat; et ex latere illius quod orientem solem respicit, jacere vidit mortuam Sanctam, manibus uti decebat compositis, vultuque conversam ad Orientem. Qui continuo accurrens, pedes Beatæ lacrymis abluit; nec enim aliquid membrum aliud audebat attingere.

38. Lacrymis igitur aliquandiu fuis, et rei ac tempori congruis recitalis Psalmis, sepulcralem fecit deprecationem, atque intra se: Numquid cadaver Sanctæ sepelire conveniet? aut si fiat, displicebit Beatæ? Hæc dicens, vidit ad caput ejus expressam in terra scripturam, ita jubentem: Sepeli, abba Zosima, in hoc loco humilis Mariæ cadaver, pulveri pulverem tradens, atque pro me Dominum jugiter deprecans, quæ obii in hac ipsa nocte Dominicæ Passionis, post susceptionem divini et mystici epuli. Has igitur litteras perlegens senex, gavisus est quod nomen Sanctæ didicisset: cognovit autem quod simul atque divina mysteria juxta Jordanem sumpsit, statim ad hunc locum reducta fuerit, in quo et defuncta est; adeo ut quam viam Zosimas non sine labore fuerat emensus viginti dierum spatio, intra horam unam transierit Mariæ, et ad Dominum illico emigrarit.

Ζωσιμὰς διὰ τῶν ἡμερῶν κοπιῶν, εἰς μίαν ὥραν Μαρία διέδραμεν, καὶ εὐθὺς πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεδίμησεν.

39. Ergo Deum glorificans, et venerandum corpus lacrymis suis rigans, Tempus est, inquit, humilis Zosima, ut implere quod tibi imperatur. Sed quomodo foream concubere poteris, nihil præ manibus ad id congruum habens? moxque prospiciens vidit minas breve lignum, eoque accepto coepit terram fodere. Verum hæc cum arida esset, nequaquam obediens laboranti seni: sed fatigabatur ipse sudore circumfluens. Ex intimo autem corde suspirans, et oculos elevans, vidit grandem leonem adstare sancto cadaveri ejusque vestigia lambere. Quo conspecto præ formidine contremuit, maxime quia recordabatur dixisse Sanctam, quod nunquam conspexisset feram ullam: facto tamen crucis signo, credidit quod se indennem servaret jacentis virtus. Leo vero coepit accedere ad senem ipsum, non tantum motu salutans, sed ipsa etiam oblatione sui.

(36) Hæc uncis inclusa, non quia in alio ms. desinit; sed quia judicamus explicationis causa addita esse, vel ab auctore, vel a transcriptore: quod vero in ms. subjungitur πρῶτη prima, id ab inepta interpolatione est, cum de mense Pharmuthi non exprimitur quoties illius dies fuerit: nec id exprimi necesse erat, quando diem nosse ex consequenti

Δ διὰ τὸν Κύριον, εὐχαῖ μοι, καὶ τῆς ἐμῆς ἀλλοτρητος μένησο. Ὁ δὲ τῶν ποδῶν ἀνέμενος τῆς Ὀσίας, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς βασιλείας, καὶ αὐτοῦ ἐξαίτησας, σὺν δάκρυσιν ἀνέηκεν, καὶ ἀπῆλθεν στένων καὶ ὀδυρόμενος· λατὴν γὰρ ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐτόλμα κρατῆσαι τὴν ἀκράτητον. Ἡ δὲ αὖθις τὸν Ἰορδάνην σφραγίσασα, ἐπέβη τοῦ ὕδατος, καὶ περιπατοῦσα διήλθεν καθὰ καὶ τὸ πρότερον. Ὁ δὲ γέρονς ὑπέστρεψεν χαρὰ καὶ φόβῳ πολλῷ τῆς Ὀσίας μαθεῖν οὐκ ἐζήτησεν· ἤλπιεν δὲ ὁμῶς τοῦ

λγ'. Τοῦ δὲ ἔτους διαλθόντος, γίνεται αὖθις κατὰ τὴν ἐρημον, πάντα δηλαδὴ τελέσας κατὰ τὸ αὐνθεῖς, καὶ τρέχων πρὸς ἐκεῖνο τὸ παράδοξον θέαμα. Ὁ δὲ σὰς δὲ τὸ τῆς ἐρήμου διάστημα, καὶ φθάσας τινὰ σημεῖα δηλοῦντα τοῦ ζητουμένου τόπου τὴν εὐρεσιν, δεξιὰ περιεβλέπετο καὶ εὐώνυμα, περιάγων πανταχοῦ τὸ βλέμμα ὡς θεοεὐθεῖς ἐμπειροτάτος, εἶπον ἐν γλυκύτατον ζωγράφειαν θέαμα· ὡς δὲ ἐβλεπεν οὐδὲν οὐδαμῶθεν κινούμενον, ἤρξατο αὐτὴν αὖθις βρέχειν τοὺς δάκρυς· καὶ τίννας αἶμα τὸ δῆμα, προσευχόμενος ἔλεγεν· Δεῖξόν μοι, Δέσποτα, τὸν θεσανυρῶ σου τὸν ἄστυον, ὃν ἐν τῇδε τῇ ἐρήμῳ κατέκρυψας· δεῖξόν μοι, δέομαι, τὸν ἐν σώματι ἄγγελον, εὐ οὐκ ἔστιν ὁ κόσμος ἐπάξιός. Καὶ ταῦτα εὐχόμενος, τὴν τόπον κατέλαβεν τὸν εἰς χειμάρρου τύπον σχηματιζόμενον, καὶ εἶδεν πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ τὸ πρὸς ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον, κειμένην τὴν Ὀσίαν νεκράν, καὶ τὰς χεῖρας οὕτως ὥσπερ ἔδει τυπωσάσας, καὶ πρὸς ἀνατολὴν ὁρῶσαν κειμένην τῷ σχήματι. Ὁ δὲ προσδραμών τοὺς πόδας τῆς Μακαρίας δάκρυσιν ἐκίχεν· οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου μέρους ἐτόλμα προστάσσει.

λδ'. Δάκρυσας οὖν ἐφ' ἱκανόν, καὶ ψαλμοὺς εἰπὼν τῷ καιρῷ καὶ τῷ πράγματι πρεπόντως, ἐποίησεν εὐχὴν ἐπιτάφιον, καὶ ψῆσιν ἐν αὐτῷ· Ἄρα θαψαί μοι προστάξει τῆς Ὀσίας τὸ λείψανον; Ἄρα μὴ καὶ τοῦτο ἀπαρέσκει τῇ Ὀσίᾳ γινόμενον; καὶ τούτῳ λέγων, ὅρᾳ πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐκτετατωμένην γραφὴν ἐν τῇ γῇ, δι' ἧς ταῦτα ἐγγράφηται· Θάψο· ἀββὰ Ζωσιμὰ. ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς ταπεινῆς Μαρίας τὸ λείψανον, ἀπὸ τῶν τῶν χῶν τῷ χῶν, ὡς ἐμὸς διὰ παντός πρὸς τὸν Κύριον προσευχόμενος, τελευτήσῃ, μηνὶ Φαρμουθὶ [κατ' Αἰγυπτίους, ὅς ἐστι κατὰ Ῥωμαίους Ἀπρίλιος (36)], ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ τοῦ παθούς τοῦ σωτηρίου, μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ μυστικοῦ δείπνου μετάληψιν. Ταῦτα τοῖνυν ἀναγνούς ὁ γέρονς τὰ γράμματα, ἐχάρη ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ὀσίας μεμάθηκεν· ἐπέγνω δὲ ὅτι αἶμα τῶν βέλων μυστηρίων ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου μετέλαβεν, αὖθις ἐν τῷ τόπῳ γέγονεν, ἐν ᾧ τετελειώται· καὶ ἤνπερ ὠδεύσεν οὖν Μαρία διέδραμεν, καὶ εὐθὺς πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεδίμησεν.

λθ'. Δοξάζων δὲ τὸν Θεὸν, καὶ βρέχων τὸ σῶμα τοὺς δάκρυσι, καιρὸς, ἔφη, ταπεινὴ Ζωσιμὰ, τὸ καλεῖσθαι ἐκτελέσαι σε. Ἀλλὰ πῶς ποιήσεις, ταλαίπωρε, δρυγία, ἐν χερσὶν μὴ ἔχων τὸ συνέλκον; Καὶ ταῦτο εἰπὼν, εἶδεν ἐκ μικροῦ διαστήματος βυλάριον βραχὺ ἐρήμιμον κατὰ τὴν ἐρημον· ὅπερ λαβὼν ἤρξατο δῆθεν ὀρύττειν. Ἐργὰ δὲ οὐσα ἡ γῆ εὐδαίμων ἐπήκουεν κοπιῶντι τῷ γέροντι· ἀλλ' ἔκαμιν ἰδρῶτι περιβρεόμενος· στενάσας δὲ μέγα ἐκ βάθους τοῦ πνεύματος, ἀνακύψας, ὅρᾳ λείοντα μέγαν τῷ λείψανῳ τῆς Ὀσίας παρστώτα, καὶ τὰ ἰχνη αὐτῆς ἀναλείχοντα. Ὁ δὲ ἰδὼν τὸ θηρίον, σύντρομος γέγονεν φοβούμενος, μάλιστα μνηθεὶς τῶν ῥημάτων Μαρίας, εἰπούσης ὅτι οὐδέποτε θηρίον ἐδεάσατο. Τῷ δὲ σημεῖον τοῦ σταυροῦ σφραγισμένος, ἐπίστανεν ὡς ἀδολογῇ φυλάξει τούτον τῆς κειμένης ἡ δύναμις. Ὁ δὲ λέων ἤρξατο προσσαίνειν (37) τῷ γέροντι, οὐχ

NOTÆ.

Passionis Dominicæ nota Zosimas potuit, ut alibi plenius dicitur est.

(37) Ms. B. v. προσγγίζειν: et hæc prima fere post primi secundique capitis diversas lectiones, varietas accurrit, eaque vix notabilis, cum utraque vox idem significet: sed nec in cæteris fere ita est diversitas sententiæ.

τοῦτον τοῖς κινήμασι μόνον ἀσπαζόμενος, ἀλλὰ καὶ προβάσει. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἐφασεν πρὸς τὸν λέοντα· Ἐπειδὴ περ, θηρίον, ἡ Μεγάλη ἐπέτρεψεν ταφῆναι αὐτῆς τῇ λείψανον, ἐγὼ δὲ γέρων εἰμι, καὶ οὐκ ἐσχῶ ποιῆσαι τὸ δρυγμα (οὐδὲ γὰρ ἔχω δρυκτήριον τῇ χρεῖα καταλλήλῳ· καὶ τοιοῦτον πάλιν οὐ δύναμαι ὑποστρέφαι τὸ διάστημα, ὥστε ἀγαγεῖν ἔργον ἐπιτρήσειον), ποιήσον οὖν τὴν χρεῖαν τοῖς ὄνυσιν, ὅπως ἀποδόμεν τῇ γῇ τῆς Ὀσίας τὸ σκήνωμα. Εὐθὺς δὲ ἄρα τῷ ῥήματι τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶν δρυγμα ἐποίησεν, ὅσον ἦρκει τῷ σώματι θαπτόμενον.

Πάλιν τοίνυν τῆς Ὀσίας τοὺς πόδας ἐκπλύνας τοῖς δάκρυσιν ὁ γέρων, καὶ πολλὰ καθικετεύσας νῦν [πλέον] ὑπὲρ πάντων προσεύχεσθαι, ἐκάλυψε τὸ σῶμα τῇ γῇ, παρεστώτος τοῦ λέοντος, γυμνὸν ὑπάρχον καυὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ μηδὲν ἕτερον ἔχον εἰ μὴ ἐκεῖνο τὸ ἐρόργηγνυμένον ἱμάτιον, ὅπερ τοῦ Ζωσιμᾶ ῥέχοντο, ὅπως ὁφθαλμῶς ἐκάλυψεν ἡ Μαρία τινὰ μέρη τοῦ σώματος. Τότε τοίνυν ἀναχωροῦσιν ἑκάτεροι. Καὶ ὁ μὲν λέων (38) ἐπὶ τὰ ἔνδον τῆς ἐρήμου ὡς πρόβατον ὑπεχώρησεν. Ζωσιμᾶς δὲ ὑποστράφεν, εὐλογῶν καὶ αἰνῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐλθὼν δὲ αὐθις εἰς τὸ κοινόδιον, ἀπαντα τοῖς μοναχοῖς ἀφηγγήσατο, μηδὲν τε ἀποκρύφας ὧν τε ἤκουσεν καὶ ὧν ἐθεάσατο· ἐς ἀρχῇ· γὰρ αὐτοῖς ἅπαντα κατ' ὀλίγον διηγήσατο, ὥστε πάντας ἀκούσαντας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καταπλήττεσθαι, καὶ σὺν φόβῳ καὶ πόθῳ τελεῖν τὸ τῆς Ὀσίας μνημόσυνον. Καὶ Ἰωάννης δὲ ὁ ἡγουμένος ὕβρεν ἐν τῇ μονῇ τινὰς χρῆζοντας διορθώσας, ὡς μηδὲ ἐν τούτῳ τῆς Ὀσίας τὸν λόγον γενέσθαι ἀργὸν ἢ ἀνόνητον. Ἐτελεύτησεν δὲ Ζωσιμᾶς· εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον, ἐκατὸν ἑγγὺς ἐτῶν γενόμενος.

μλ'. Εἰμειναν δὲ οἱ μοναχοὶ κατὰ διαδοχὴν ἀγράφως· αὐτὰ διδασκόντες, καὶ κοινὸν προτιθέντες, ἐμελείας ὑπόδειγμα τοῖς ἀκούειν ἐθέλουσιν· ἐγγράφως δὲ οὐδένα ἤκουσαν ταύτην παραδεδωκέναι μέχρι τῆς σήμερον τὴν διήγησιν. Ἐγὼ δὲ ἅπαν ἀγράφως παρέλαβον, ἐγγράφως διηγήσει δαδὴλωκα· ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι τὸν βίον τῆς Ὀσίας γεγράψασιν, καὶ πάντως ἐμοὶ μεγαλοπρεπέστερον, γὰν οὕτω τι τοιοῦτον εἰς ἐρήν γινώσκιν ἐλήλυθεν. Πλὴν καὶ γὰρ κατὰ δύναμιν ταύτην γέγραφα τὴν διήγησιν, τῆς ἀληθείας μηδὲν προτιμῆσαι θέλων. Ὁ Θεὸς δὲ, ὁ μέγας ἀμειβόμενος τοὺς εἰς αὐτὸν καταφεύγοντας, δῶκε τὸν μισθὸν τῆς ἀφελείας τῶν ἐντυγχανόντων τῷ διηγήματι, [καὶ τῷ] τὴν παρούσαν γραφὴν εἰς τὸν ἐξήγησιν γραφῇ παραδοθῆναι καλεῖσάντι, καὶ τῆς μερίδας αὐτῶν ἀξιώσει· σάβεω, τε καὶ τάξεως Μαρίας ταύτης τῆς μακαρίας, περὶ ἧς ἡ διήγησις, μετὰ πάντων τῶν αἰώνων εὐαρεστησάντων αὐτῇ διὰ θεωρίας καὶ πράξεως. Δώσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς δόξαν τῷ Θεῷ, τῷ παμβασιλεῖ τῶν αἰώνων, ὅπως· καὶ ἡμεῖς κατὰ ξίωσιν ἡλίου τυχεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃς πρέπει πάντα διδοῖ, τιμὴ, καὶ προσκύνησις πάντοτε, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

NOTÆ.

(38) Ita melius quam quod est in ms. regio, τὸ γέροντος ἀναχωροῦντος· καὶ ὁ λέων, etc.

PRÆFATIO

PETRI MATRANGÆ IN ANACREONTICA SANCTI SOPHRONII.

Sancti Sophronii Hierosolymitani antistitis venustissima Anacreontica diu ab eruditissimis peroptata, nunc primum Romanis typis eduntur. Ex quo namque Leo Allatius vir doctissimus hæc carmina aliorumque sacrorum melodorum se quæ primū promiserat editurum (a), nemo posthac ea inquirenda curavit; neque Fabricius (b) aliam de Sophronii Anacreonticis notitiam nobis exhibuit, præter quam quod ipsius Allatii promissiones, qui tamen unicam oden quartam et τὴν ἀπαντὴν, etc., in scriptam, seu speciem Sophroniani leporis, in diatriba de Simeonibus edidit. Verumenimvero ætate nostra, qua viri illustres

(a) Cf. schol. ad Eust. Antioch. p. 285.

(b) Bibl. Græc. l. v, c. 16, ed. Harles.